

Cena 1'50 din

Edinost

Reka resnice teče po prekopih zmot.

Rabindranath Tagore.

Uredništvo in uprava: Maribor, Kopališka ul. 6 - Tel. 25-67 - Izhaja vsako soboto
 Velja letno 36 din, polletno 18 din, četrletno 9 din, za inozemstvo letno 50 din
 Rokopisi se ne vračajo - Pošt. čak. rač. 11.787 Mariborske tiskarne d. d. Maribor
 Oglasi po ceniku

Srečno in veselo Novo leto želi svojim
 čitateljem in čitateljicam

»Edinost«.

OBRAČUN

Ni zgolj trgovska ta navada, da človek ob koncu leta ali kakega važnejšega razdobja naredi črto pod svojimi računi in skuša ugotoviti svoja »aktiva« in »pasiva« ter izračunati — če že hočemo ostati v trgovskem slogu — »rentabilnost« svojega podjetja in početja. Takle pogled nazaj nima le te prednosti, da si človek zopet enkrat predoči svoje stanje in jasno spozna, pri čem da je, ampak je neposredna korist takega »računovodstva« tudi v tem, da se človek spomni v težkih priilikah tudi svojih morebitnih uspehov ali neuspehov svojih nasprotnikov in si s tem zopet pridobi nove vere in poguma za nadaljnje delo in boj. V tem slučaju človek spozna, da se je tudi v najbolj brez izgledeh prilikah kedaj v preteklosti našla kaka svetla točka ali izhod iz zagate, človek se morda kar nenadoma zave, da je bil kos že mnogo večjim težavam, kakršne so morebiti trenutne, na drugi strani pa takle pogled nazaj človeka marsikedar obvaruje pred napakami ki jih je bil morda v pretekli dobi zagrešil. Prvi pogoj za uspeh takega obračunavanja pa je seveda popolna odkritost proti samemu sebi, ki nikoli ne olupšava lastnih napak in nikoli v zagrenjenosti ne zamolčuje uspehov.

Če smo torej odkriti, moramo priznati, da nimamo nikakih vzrokov, da bi za preteklim 1938 letom bogve kako žalovali. Nam malim narodom — in morda še bolj nam malim ljudem, ki od morebitne vojne nimamo mnogo več profitirati kakor nebeško kraljestvo — pa še to ne povsem zagotovo! — nam to leto ni prineslo bogatih darov. To že mora biti človek pripadnik velikega naroda in po možnosti delničar pri vojni industriji, da bi mogel žalovati za tem, kar je srečno za nami. Laže bi ugotavljali, kaj smo izgubili.

Najtežja izguba, ki smo jo utrpeli, je gotovo v dejstvu, da so tista načela, ki se jim imamo zahvaliti za svojo svobodo, za svoj obstanek in za svoj dosedanji razvoj izgubila v svetu mnogo na svojem ugledu. Saj jih je celo mnogo, ki so trdno prepričani — ali vsaj zatrdno izjavljajo — da so ta načela enkrat za vselej pokopana in da so mesto njih nastopili v mednarodnem in meddržbenem življenju novi zakoni, z a k o n i, ki smatrajo pomoč šibkejšemu — pa bodisi, da gre za narod ali posameznika — kot preživelu sentimentalnost. Danes, trdijo ti novi apostoli, se je vse tisto, kar so preje govorili o pravicah posameznika in o svobodi narodov, o odločanju ljudstva, skrajka vse, za kar je preteklo že toliko človeške krvi, od kar človeštvo pomni, že davno preživel. Danes mora odločati le ena volja, volja tistega, ki zna dati vsakemu svojem načrtu in sklepu zadosten poudarek, brez ozira na to, ali je ta njegov sklep komu prav ali ne.

Toda, kakor so naše misli sedaj ob koncu najbolj nemirnega leta po svetovni vojni grenke in morda tudi ogorčene, naš obračun ni tako pasiven, kakor je na prvi pogled videti. Če odštejemo dejstvo, da s porazom tistih načel, ki so nas poklicala v življenje, še ni propadlo tudi naše življenje (kar v ostalem ni naša zasluga in kar pač ne moremo ravno vpisati kot uspeh, kajti izostanek katastrofe še dolgo ni uspeh), moramo biti najbolj zadovoljni s tem, kar smo se v tem letu naučili. Spoznali smo odkritosrčnost marsikatere izjave, izpregledali smo mnogo umazanih intrig, izvedeli smo, koliko se lahko zanašamo na pomoč od drugod in dobili vpogled v mehanizem »zgodovinskih triumfov«.

Na nas je seveda, če bomo znali vse te izkušnje izkoristiti in če bomo dovolj pripravljeni na vse, kar nas lahko sedaj, ko so podrti glavni stebri, na katerih je stala samostojnost in svoboda malih držav in narodov, še zadone. Prilike gotovo niso posebno ugodne in obzorje nikakor ni brez oblakov. Toda v nas je še vedno

Pismo na pragu 1939. leta

S težkim srcem se poslavljamo od preteklega leta. Ne morda zato, ker nam je dalo bog ve kaj dragega, lepega, kar v prihodnjem letu ne bi mogli pričakovati, temveč zato, ker nas je razočaralo in ubilo vero v bodočnost. Zakaj, kdo more trditi, da ne bomo v prihodnjem letu lahko govorili o kakih »pomladanskih« ali »jesenskih« dogodkih, da ne bomo trepetali in se spraševali: »bo« ali »ne bo«, »vojn« ali »mire«? In mi, Slovenci, postavljeni na najbolj vetroven košček Evrope! Kdo more trditi, da bomo lahko meni nič tebi nič živeli še nadaljnih dvajset let tako kot smo preživeli teh preteklih dvajset?

Zivimo v eni najbolj dinamičnih dob, v času, ki je posebno nenaklonjen življenju malih, demokratičnih narodov. Še celo svoboda in toli zaželjena samoodločba je, lahko bi rekli, monopol mogočnjakov in surove sile; če drugo ne, ta zlata svoboda — najvišja in najbolj sveta pravica ljudi na zemlji — je, po zatrevanju »nekaterikov«, potrebna takega ali takega »varušiva«. — Slovenci se do pred nedavnim nismo zanimali ali opažali teh zgolj teoretskih, svojevrstnih zakonov in sil življenja krog nas. Zadnji praktični »eksperimenti« so nam pa kljub vsemu navrli poglede na to. V naši majhni sredini so se dvignili kulturni delavci ter nas opozarjali, vabili k strnjnosti, predvidevajoč neprijetne posledice naše razcepljenosti in tradicionalnega klikarstva naše doline šentflorjanske. Res, nekateri

so sprejeli to opozorilo, se odzvali vabilu, — večina pa je ostala daleč od tega. Klikarstvo in ozkosrčno strankarstvo ter malone babje prerekanje, nasprotovanje ni prenehalo; še smo vredni trpke, našo plehkost obsojajoče pesnikove primerjave s plevelom, ki naj ga razveje vihar. Od šolskih klopi sem smo opredeljeni: versko, strankarsko, nazorsko; od šolskih klopi sem smo razdeljeni. Nekaj bi omenil tudi zastran našega hlapčevstva — zdaj ob 20 obletnici Cankarjeve smrti — pa raje ne bom... Tudi o nas mladih bi lahko povedal marsikatero trpko, ravno o nas, ki bomo imeli morda največ opraviti s poravnanjem svetovne morije pred 20. leti, kot je napovedal Beneš... Vendar, kaj bi našteval vse slabosti in senčne strani? Še je čas, je rekel nekdo. Ob dvanajsti uri letošnjega grenkega Silvestra odvrzimo vse malenkostno in nizkotno, vse staro in preživelo: z močno voljo se zavedimo svoje tisočletne bitnosti — ne čakajmo Petra Klepca, da ne bo prepozno; strnimo se, pošteni in pravični, ter pojdemo vzravnani v Novo leto! Edinost in enotnost, strpnost v veliki meri odtehta številčno moč, strpnost in utrjena, nemajna narodna zavednost nas ohrani in okrepi.

Narodna hrbtnica pri nas znotraj močnih narodih — v najbolj nepričakovanih trenutkih razdejanja, kot pravi češki pisatelj Novy — ostane, kot je ostala narodu češkemu.

Misli in želje

V zadnjem tednu starega leta se ljudje spominjajo preteklih dogodkov. Ustavljajo se posebno pri onih, ki so jim hoteli spreminiti mirno pot življenja, ki pa je kljub zunanji mirnosti polna skrbi in težav. Leto 1938 je bilo nemirno leto: državljanska vojna v Španiji, borbe na Kitajskem, razpad Avstrije, razkosanje Čehoslovaške, katere nova ureditev je za las ušla strašni vojni in še polno drugih dogodkov še danes vznemirja naše ljudstvo. Ljudje živijo v nejasnosti, čudno se med seboj povprašujejo o vsem, kar se dogaja v državi in izven nje. Zdrava ljudska duša jih seveda po svoje razlaga in mnogokrat rodi neznanja okoliščin, ki so imele odločilni vpliv na poedini dogodek, napačno razlago.

Če bi zbrali vse misli, izgovorjene med ljudstvom, bi imeli precejšnje število želja, pakih približna vsebina je sledeča:

Dvajset let življenja v novi državi naj nam bo v vseh pogledih opomin, ki nam veleva, da moramo kreniti na nova pota, ki morajo prinesiti sožitje Slovencev, Hrvatov in Srbov. Dovolj je bilo prerekanj, mnogo krvi je bilo prelite za ustvaritev Jugoslavije in danes v teh težkih časih se

mora spametovati vsak, ki sta mu narod in država pri srcu. Jugoslavija je lepa, bogata in velika, da lahko nudi vsem, kakor kmetu in delavcu, tako obrtniku in trgovcu in vsem ostalim stanovom primerno udobno življenje. Treba je samo poštenega dela in iskrene uvidevnosti na vseh straneh in v vseh ozirih in Jugoslavija bo urejena po želji vseh: narodno in gospodarsko močno.

Vedeti moramo, da izven meja Jugoslavije ni svobodnega življenja in narodnega razuma ne Slovencev, ne Srbov in ne Hrvatov. Samo ta država lahko preiskrbi vsem trem narodnim enotam svobodni, kulturni, gospodarski, socialni in politični napredek.

Vsa vprašanja, ki se tičejo naroda in države, pa se morajo hitro reševati v korist obeh.

Vedno in povsod mora biti prvobitnost gospodarskih vprašanj zajamčena. Na osnovi načela, da udobno življenje kmeta in delavca prinaša tudi vsem drugim stanovom dobro življenje, je treba reševati vsa obstoječa vprašanja.

Država mora posebno čuvati nad kapitalom, da se ne bo izrabljala samo v korist posameznika, v prvem redu tujca. Paziti moramo na našo rudno bogastvo, ki ga neusmiljeno izkorišča tujcev denar v škodo naroda in države. Postopna nacionalizacija industrije bodi narodna in državna zahteva!

trdna vera: nekaj trenutnih uspehov sile nad pravico in resnico še vedno ne predstavlja konca pravice sploh. Tisočletja in tisočletja se že vrši boj za človeka vredno sožitje med ljudmi in med narodi, tisočletja že, odkar so prvega človeka podjarmili, traja tudi hrepenenje tega podjarm-

ljenega človeka po svobodi. In ta boj, to hrepenenje po svobodi zaradi nekaterih neuspehov še dolgo ni končan, ampak se bo nadaljeval in ne bo nehal preje, dokler se hrepenenje do zadnjega ne izpolni in dokler bo še živel na zemlji kdo, ki bo svojega sočloveka tlačil. jad.

IZ VSEBINE

Evropa 1938.
 Kmečka in delavska žena.
 Narodno-gospodarske posebnosti starega leta.
 Orehi in jabolka.
 14 predsednikov Francije.
 Klic od meje.

Strankarski moment človeka naj bo podrejen splošnim interesom. Načelo poštenosti, sposobnosti in potrebe je smatirati kot glavno načelo javnega upravljanja.

Tisk naj bo v izvrševanju svoje naloge dostojen, resničen in stvaren.

In še ena velika želja tiči v duši ljudstva:

Zivimo z vsemi sosedi, velikimi in malimi, v miru, kakor živita med seboj dva soseda-prijatelja. Bojimo se smodnikovega dima, ki uničuje stoletne pridobitve naroda. Mir božji in človekov naj gospodujeta nad nami.

In vse, kar še tu ni navedeno in še preostaja, naj se uredi v korist naroda in države.

Tisti pa, ki bo vse to in še več uredil in naredil, bo pravi glasnik ljudstva, bo njegov Odrešenik! Kreft Vlado.

Kdo bo petnajsti prezident Francije?

Za trinajstega predsednika je bil najresnejši kandidat Aristide Briand, najslavnejši mož Francije. Pravili so mu »apostol miru«. Znanci so ga leta 1931, pripravili do tega, da je kandidiral za »prezidenta«, češ, kdo si bo upal zoperstavljati se najpopularnejšemu Francozu. Toda, ko so razglasili rezultate, ni bila samo Francija, temveč vsa Evropa, ves svet začuden, da niso Brianda izvolili za »prezidenta«. Ta neuspeh je Brianda tako potrl, da je nekoliko mesecev pozneje umrl. Namesto njega so izvolili D o u m e r a, ki je tragično končal. Ko je otvarjal razstavo knjig v palači barona Rothschilda, ga je umobolni ruski emigrant Gorgulof ustrelil. Umirajoč je še rekel: »Ali je to mogoče?«

Kot štirinajsti je bil izvoljen današnji prezident Albert Lebrun, ki izhaja iz lotariške kmečke družine. Ne vmešava se v nobeno stranko. Za njegove vlade je prvič v republiki postal socialist Leon Blum predsednik vlade. Lebruna smatrajo za idealnega »prezidenta«. Silijo ga, da bi v drugič kandidiral, Lebrun pa pravi, da mu je sedem let dovolj in ne mara več biti »ujetnik Elyséeja«.

In v Parizu sedaj ugibljejo, kdo bo petnajsti prezident. Imenujejo že kandidate, tako Herriota, predsednika senata. — Njegovo mišljenje je povšeči srednjemu sloju in to govori zanj. Nasprotniki pa so ga razkričali kot prijatelja boljševikov, saj je sovjetski pakt njegovo delo.

Desnica bo menda postavila za svojega kandidata senatorja L e o n a B é r a r d a. Je duhovit, izredno izobražen, šarmanten, pravi plemič, je znani poznavalec umetnin, njegovi govori, ki jih ima v Francoski akademiji, so baje pravo doživetje. Edouardu Herriotu je nevaren tekmeč.

Kot tretjega imenujejo predsednika senata J e a n n e n e y a. Na nekem mladinskem zborovanju je Herriot pokazal na Jeanneneya in dejal: »Mladina, pogledj tega človeka! Tako izgleda najpoštenjši človek Francije!« Pri posetu angleške kraljevske dvojice je kraljica rekla o tem možu, ki je pri banketu sedel pri njej: »Moj Bog, je ta človek duhovit!« Ima pa eno napako: star je že osemdeset let.

Pozor!

Večina naročnikov je poravnala naročnino s položnico, ki smo jo bili priložili številki 43. od 3. t. m. Nekateri so pridobili nove naročnike. Hvala jim! Drugi naj jih posnemajo! — Prvih pet števil v novem letu bomo poslali novim naslovnikom na ogled z vabilom na naročbo. Položnica bo priložena drugi številki na ogled. Teh številki ni treba vračati. Cenjene zaupnike prosimo, da se zdej za sodelovanje in pridobivanje novih naročnikov.

Uprava »E D I N O S T I«, Maribor, Kopališka ulica 6.

7 dni domačih vesti

* Ministrski predsednik dr. Milan Stojadinović in bivši notranji minister dr. Korošec sta odpotovala v inozemstvo.

* Minister prometa dr. Mehmed Spaho bo nadomeščal dr. Stojadinovića med njegovo odsotnostjo.

* Odstopivši notranji minister dr. Anton Korošec je bil odlikovan s Karadjordjevo zvezdo I. stopnje.

* Delo glavnega volilnega odbora se bliža koncu in sodijo, da bodo do 8. januarja že znani definitivni rezultati, ki jih bo dobila skupščina v pregled.

* Od novega romunskega zunanjega ministra Gafencuja je dobil ministrski predsednik dr. Stojadinović brzozavko z željo po sodelovanju in prijateljstvu obeh držav. Dr. Stojadinović mu je enako priščno odgovoril.

* Letošnje božične počitnice, ki bi se morale po prvotnem načrtu nehati že 2. januarja, je ministrstvo za prosveto podaljšalo za en teden in trajajo do 9. januarja. Šolarjem in dijakom v mestu je torej dana prilika, da si temeljito privoščijo božične praznike v zasneženi naravi.

* Veleposlanštva sta ustanovila jugoslovanska in romunska vlada v Bukarešti in Beogradu. Dosedanja poslanika sta postala veleposlanika.

* Delavski dom v Celju stane 2.800.000 dinarjev. Znesek 2 milijonov, ki jih je občina prejela od borze dela, ni zadostoval in so morali najeti še 800.000 dinarjev posojila. Mestna občina sama je posodila Delavskemu domu 400.000 dinarjev, da so mogli biti plačani domači obrtniki.

* Novi most čez Dravo se bo gradil, kakor je sporočil župan na poslednji seji mestnega sveta. Stroški bodo znašali kakih 15 milijonov dinarjev. Prispevali bodo država, banovina, prizadete občine, med njimi Maribor po 200.000 dinarjev za amortizacijo najetega posojila, ter industrija. Hkrati bo preložena Ptuiska cesta, ki bo vodila preko mostu v Melje.

* Huda zima je povsod pritisnila. Kraji na jugu, kjer ljudje skoraj ne pomnijo snega, so pobeljeni in ponekod leži sneg prav tako visoko, tako da precej ovira promet. Hudi so zameti v gorah in pa na Krasu, kjer naneše burja snega v zaseke in jih napolni, tako da je v nekaterih krajih ustavljen cestni in tudi železniški promet. Povsod čistijo ceste in železnice, pa ne pomagajo mnogo, ker zameti še niso ponehall.

* Dražba kozuhovine bo prihodnje leto dne 23. januarja v Ljubljani v prostorih velesejma. Dobro in pravilno pripravljeno krzno naj se pravočasno pošlje prodajni zadrugi »Divja koža« v Ljubljani, Velesejem, ki bo prodala blago po najvišjih cenah in boljše, kot to more posameznik. To bo že 27. prireditve te vrste v Sloveniji. Bodi omenjeno, da sejem kozuhovine v Ljubljani poseča vsako leto več inozemskih veletrgovcev s krznom.

* Zanimiva sodna dražba je bila pred prazniki v Ljubljani, kjer so prodajali znameniti grad Fužine v okolici mesta z obsežnim posestvom. Vse skupaj je vredno 13.800.000 dinarjev, vzkljena cena pa je bila 9.875.000 dinarjev. Država je kupila razne parcele pri umobolnici na Studencu za razširjenje zavoda za 2.115.500 dinarjev, papirnica Vevče pa grad, park itd. za 1.865.800 ter velik travnik za 375.000 dinarjev. En sosed je kupil gozd za 2253 dinarjev, ostanek pa je ostal neprodan.

* Državna cesta na Gorenjskem se polagoma modernizira. Spomladi pride na vrsto odsek od Jeprce do Labor. Cestišče bo široko 6 metrov in bo vse iz debelejšega betona kot na odseku St. Vid—Jeperca. Na obeh straneh bo poldrug meter široki banket za pešce in kolesarje, tako da bo vsa cesta široka 9 metrov. Od banketov bo notranja polovica tudi iz betona, tako da bo cesta v širini 7½ metrov betonirana. Mestoma bodo sedanjo cesto precej preložili in poglobili, pa tudi železnico pred Kranjem mislijo nekoliko znižati, da bo strmina manjša.

* Novo elektrarno namerava zgraditi tekstilna tovarna Hutter in drug pri Bajgotu na Pohorju, kjer bo tudi velik jez. Imela bo turbine, močne 3000 konjskih sil, seveda ob zadostni vodi. Tok bo napeljan po dalnovodu do tovarne v Mariboru. Gradili bodo veliko stavbo, ki bo stala več milijonov, dve leti.

* Senjorjev dom nad Ribnico na Pohorju je dobil električno razsvetljavo. Te dni je začela obratovati majhna elektrarna poleg poletne hišice tvorničarja Josipa Hutterja iz Maribora, ki daje odvišno energijo planinskemu hotelu.

Počkov iz A. Radičevega „Doma“ 1901: Ljudje ne vedo, kaj je politika

Neki naši ljudje, pa tudi najbolj učeni, mislijo, da je samo to politika, kadar glasujejo za narodnega zastopnika, ali kadar psujejo novine ene in druge stranke, ali kadar iz kakega »kluba« (krožka, društva — pripisal Počkov) izključijo, t. j. iztirajo kakega člana, z eno besedo: mislijo, da tvorijo politiko samo gosposke in fiškalske spletke. Da, res je, tudi to je — na žalost — politika, toda to je zadnja politika. Kjer se ljudje shajajo, dogovarjajo in prerokajo, tam ni brez vsakršnih ciganih in spletk. Ali to ni prva stvar, to je samo potrebno zlo, ko trn na roži.

Prava politika ti je tole: Prvo je, učiti narod, kako se ljudski živi na svetu. Ljudski pa ne moreš živeti, če ne poznaš sveta in ljudi. Treba ti je vedeti, kako so ljudje nekdanj živeli in se borili, kako živijo zdaj in kako se borijo, kaj mislijo in snujejo. Zlasti je treba vedeti, kakšni narodi živijo na svetu, kakšna jim je zemlja, vlada in čud, kaj jih zanima, koga ljubijo ali mrzijo in zakaj. Potem moraš poznati svoj narod: koliko ga je, kakšna mu je zemlja, kakšni so mu imetek, čud in vse življenje. — Brez vsega tega je politika komedija in otro-

ška igra ali lopovščina in spletko. — To bi bilo delo naših knjig, posebno pa naših novin, pa se malo zmenijo za to. Ako izločite fišto, kar naše novine prepisejo iz nemških novin, ne ostane vam ničesar, nikakršnega nauka, nikakega glasu iz naroda; o narodu ali za narod.

Ko bi naši ljudje o vsem tem vsaj nekoliko vedeli, potem bi se znašli in shajali taki, ki enako mislijo, in ne bi bilo treba ne priganjača ne biča za volitve. Ali niso volitve glavna stvar? Naši nasprotniki so tako taki, da bi mi ob največji sloji težko spravili v skunščino večino naših ljudi. Zato je treba delati p o v s o d, vsak Hrvat bodi zastopnik, zastopnik naše hrvatske stvari!

»Kje, kako naj bo zastopnik?« — vprašate. Ne bom vam mnogo govoril, nego na kratko samo tole: Razen skunščine imamo v bankski Hrvatski tudi še druge skunščine, namreč županijske in občinske. Povsod tod bi se moral čuti naš glas. Toda kako je danes vse to slabo. Naši ljudje so povsod v občinski svetu, vendar pa po občinah delajo, kakor drugi hočejo.

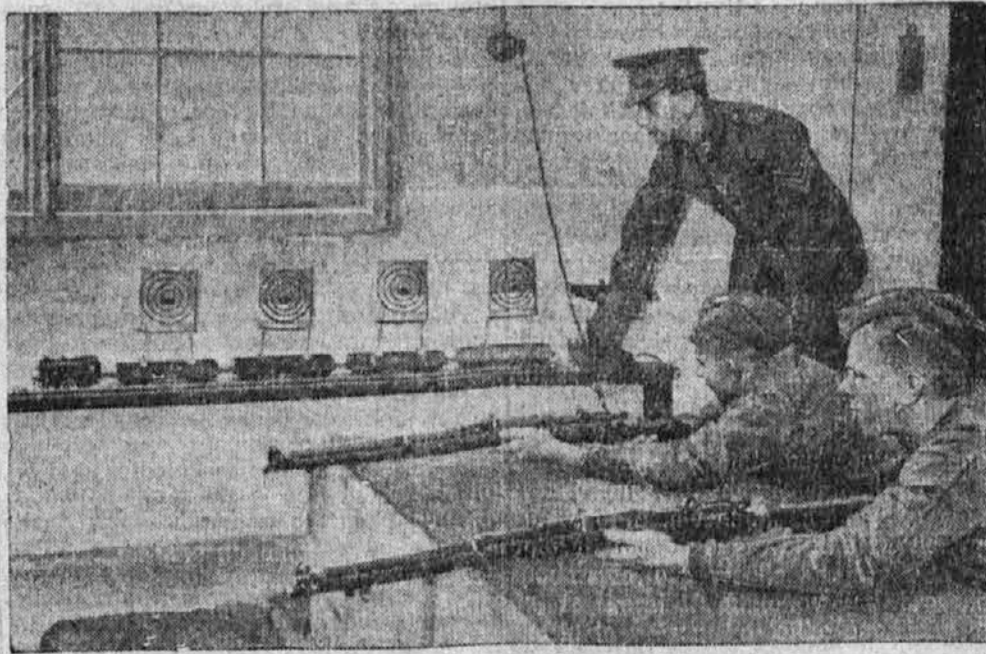
Pa za danes dosti.

Kako misli in govori Mr. Anthony Eden

Bivši angleški zunanji minister, sedaj ugledni član opozicije Mr. Anthony Eden, je v svojem prvem javnem govoru v Ameriki, kjer je bil pred tedni z »znanjem in privoljenjem britanske vlade«, med ostalim rekel:

»Komaj pred dvajsetimi leti ste se vi Američani in mi Angleži borili za isti cilj. Verovali smo, da je moč militarizma uničena za vedno. Danes moramo z žalostjo ugotoviti, koliko smo od naših ciljev še oddaljeni. Današnja stvarnost zahteva od nas energijo in koncentracijo. Prihajajo nove oblike vladanja z različnimi filozofijami in ta nevarnost ogroža predvsem Angleže. Tako ogroženi smo prisiljeni, da odbijamo in končno tudi odbijemo ta naval z vsemi silami. Nepravilno popuščanje je največja nesreča, ki lahko zadene narod v kritičnih časih. Mi se moramo te nevarnosti zavedati in budno čuvati našo bodočnost. Mi vsi želimo mir, razlikujemo se morda samo naši načrti, kako bi se mir čimprej dosegel. Demokracija je univerza, kjer se drug od drugega učimo; demokracija ni kašarna, kjer je sleha poslušnost edino pravilo! Vi Američani in mi Angleži hočemo demokracijo, ker zastopamo pravice poedinca in svobodo mišljenja. Moderna demokracija mora snošтовati vse rase in prepričanja. Snošтовati mora pravice narodnih manjšin in pravice večine. Kot Anglež, ki govori pred folklo Američani, vam lahko zagotovim, da misli tako vse angleško ljudstvo.«

Angleška mladina se uči streljati

□ Na Češkem so se pojavili letaki, v katerih je napisano, da dr. Beneš tudi v tujini ni pozabil na svojo domovino. Listi zatrjujejo, da so letaki komunistično delo.

□ Proti voditelju indijskih nacionalistov Gandhiju je izšlo v nemškem tisku mnogo napadov, ki mu očitajo simpatiziranje z Židi.

□ Na španskem traja Francova ofenziva že cel teden, vendar so, kakor poročajo tuji opazovalci, Francovi uspehi le neznamni.

□ Na francosko-italijanski meji v Somaliji blizu Džibutija se zbirajo italijanske in francoske čete. Časopisi celo že poročajo, da so Italijani že zasedli nekaj strateško važnih mest na meji in da so

na vse pripravljene. Tudi Francozi ne držijo križem rok, ampak že pošiljajo svoje senegalske zamorske čete, ki so izvežbane za borbo v kolonijah, v Somalijo. Uradno se še vedno te vesti na eni kakor na drugi strani zanikavajo.

□ »Völkischer Beobachter« prinaša v eni zadnjih številki karte o razporeditvi nemške oborožene sile. Karte so vzbudile v Parizu veliko pozornost, ker je iz njih razvidno, da ima Nemčija večino svojih oboroženih sil na meji fiste Francije, s katero je pravkar sklenila prijateljsko izjavo. Posebno v sedanjem sporu z Italijo se to Francozom zdi čudno.

□ V Santiagu de Chile se je sestavila nova vlada ljudske fronte, ki je že prevzela posle.

7 dni po svetu

Grigore Gafencu, novi romunski zunanji minister, ki je sledil odstopivšemu zunanjemu ministru Comnenu.

□ Znameniti židovski kirurg prof. Liebermann v Budimpešti je po proglasitvi protizidovskih zakonov naredil samomor.

□ Češki pisatelj Karel Čapek je v 48. letu svojega življenja umrl. O njem prinesemo v prihodnji številki krajši članek.

□ Na kongresu francoske socialistične stranke je prišlo do zanimive zunanje politične debate. Pojavili sta se dve struji: ena, ki je zagovarjala monakovski sporazum, je vodil Paul Faure, druga pa je zastopala težnjo po čim tesnejši zvezi z Anglijo in Rusijo ter politiko nepopustljivosti napram Nemčiji, pa je vodil strankin predsednik Blum. Zmagala je druga struja z veliko večino.

□ Francoski ministrski predsednik Daladier se odpravlja na veliko potovanje po Sredozemlju. Obiskal bo vse tiste kraje, ki jih je italijansko »javno mnenje« zahtevalo zase.

□ Emile Vandervelde, voditelj belgijskih socialistov, je v starosti 72 let v Bruxellesu umrl. Z njim je izgubil belgijski, pa tudi svetovni proletarijat enega najodločnejših socialističnih prvakov. Bil je tudi priznan teoretik ter je napisal več knjig. V zadnjem asu se je njegovo ime večkrat imenovalo po časopisih, ker se ni hotel sprijazniti z oportunistom tistih belgijskih socialističnih ministrov, ki so bili za priznanje Franco.

□ V češko-slovaških šolah so morali odpraviti vse slike Beneša, pa tudi Masarkove slike so morali postaviti le tje, kjer so tudi drugi veliki možje. V šolski sobi ne sme viseti nič drugega kakor križ in češkoslovaški grb.

□ Radi ostrega postopanja madžarskih orožnikov v krajih, ki jih je Madžarska dobila v zadnjem času od Češko-Slovaške, ko so pri polnočnicah streljali na slovaške kmete, ki so prepevali slovaške narodne pesmi, so nastale na Češko-Slovaškem velike protimadžarske demonstracije.

Maršal Čangkajšek

□ Maršal Čangkajšek je izjavil, da so japonski mirovni pogoji za Kitajce, ki še dolgo niso premagani, nesprijemljivi. Japoncem še vedno ni uspelo zlomiti kitajskega odpora, ki iz dneva v dan raste. Vsa japonska protikomunistična politika je le krinka, ker ni naperjena toliko proti kominterni kot proti Kitajcem. Kitajci se bodo proti japonskemu militarizmu še nadalje borili, čeprav v japonskem ljudstvu, ki tudi trpi pod tiranstvom vladajoče kaste, ne vidijo svojih sovražnikov, saj jih družijo podobna kultura.

Evropa 1938

Se nobeno leto po svetovni vojni ni bilo tako polno napetosti in ni prineslo toliko izprememb kakor preteklo. Kar se je v tem letu v Evropi obrnilo in zasukalo, pomenja popolno oddaljevanje od vsega listega, kar je doslej držalo Evropo skupaj. Porušila se je stavba, na kateri je slonelo sožitje držav in narodov. Stari red v Evropi se je umaknil, novega še ni. Nekdo je to stanje duhovito vzporedil s primerom: V mestu, v katerem je bil še včeraj strog cestno policijski red, ki je določal voznjo na levi strani in prehitavanje na desni, so izgubili vsi prometni predpisi svojo veljavo. Vsakdo lahko vozi kakor hoče, lahko prehitava, kjer hoče in če tudi trči s katerim drugim vozilom, se mu ni treba bati kazni (da pri tem tudi sam lahko izkupi, ni važno). Sprva gre vse kakor preje. Ljudje so vajeni in vozijo, kakor so se naučili v svoji mladosti. Tu pa tam se sicer zgodi kaka manjša nesreča, ki bi se pač tudi preje zgodila. Pri odškodnini pa že nastane spor. Krivec ne mara plačati, ker sploh ni bil dolžan voziti po levi strani. Sedaj se pojavi tudi skupina voznikov, ki izjavlja, da ne bodo vozili več po levi, ampak po desni strani. Oni zahtevajo, da se odslej naprej vsi ravnaio po njih. Nastanejo nove prometne nesreče, kajti nekateri vozniki so še vedno vozili po stari strani: tam so položene tračnice za tramvaje, tam so vajeni tudi pešci in končno se je treba tudi nekoliko ozirati na pešče. Toda tista skupina, ki je za to, da se vozi desno, je mnenja, da pešci sploh niso važni. Stari vozniki pa so vljudni: vi rđdite, da je treba voziti po desni strani? Prav, pa vozite po desni. Toda Evropa je preveč prometno mesto in ni verjetno, da bi bila v njej možna dva cestnopolicijska reda: eden, ki pešče ščiti, in drugi, ki mu pešči niso mar.

Najpomembnejše zunanje-politične uspehe v tem letu je imela

Nemčija

Priključitev Avstrije, zasedba Sudetov, podređitev Češkoslovaške, politična osusmeritev Madžarske in gospodarski prodor ter gospodarska podređitev Balkana so vsekakor postavke, ki si jih lahko Hitlerjev režim v Nemčiji pripiše med aktivno svoje bilance v letu 1938. Vsega tega se sicer še živo spominjamo, saj so nam vse te krize, ki so jih povzročili nemški zunanje-politični uspehi še pred očmi, a zanimivo bo, če se vprašamo, kako je moglo priti do tega. Vse to ni nastalo kar tako preko noči, čeprav je marsikoga med nami, ki živimo bolj od rok svetovnemu dogajanju, zelo presenetilo. Če odštejemo časopisno pripravo, ki bi jo mogli primerjati artilerijski pripravi pred bitko, lahko smatramo notranje politične izpremembe v Nemčiji, odstop oziroma izločitev nekaterih generalov v. Blomberga in Fritscha kot začetek nemških uspehov. Vojska se je podredila naravnost Hitlerju. Spor med Nemčijo in Avstrijo se je vedno bolj stopnjeval. Da bi vendarle prišlo do nekega sožitja, sta se 12. februarja sešla Hitler in Schuschnigg v Obersalzbergu. 15. februarja je prišlo do izpremembe vlade v Avstriji, kjer so morali sprejeti SeyB-Inquarta kot zastopnika avstrijskih narodnih socialistov za notranjega ministra. S tem je bila avstrijska republika pokopana. Schuschnigg jo je hotel vendarle še rešiti. 11. marca je napovedal za 13. marca plebiscit. Toda ta plebiscit se ni več vršil, kajti že 12. marca so bili nacionalni socialisti in z njimi nemška vojska gospodarji položaja. Schuschnigg in predsednik republike Miklas sta odstopila. Avstrija se je priključila Nemčiji. Ugibanja o tem, kakšen bi bil uspeh plebiscita, če ga Hitler ne bi bil preprečil, so seveda prazna. Zanimivo pa je, da se je plebiscit v eni izmed tirolskih gorskih vasi, ki niso bila v zvezi z zunanjim svetom, vendarle vršil in seveda prinesel Schuschniggu 95% večino. . . . Le za 4% manj kakor plebiscit, ki ga je po tem izvedla nemška vlada v Avstriji. . . . Posebno mnogo pozornosti sta vzbudila v preteklem letu tudi obisk Horthyja v Nemčiji, ki je utrdil nemško-madžarske odnose in obisk Hitlerja v Italiji, ki se je razvil v velike manifestacije za os Rim-Berlin. Drugi uspeh Nemčije v tem letu je zahteval tršega boja. Časopisna prijava je bila ostrejša in temeljitejša. V radiu je divjala že mesec preje naihuša nekrvava vojna, kar jih pomni svet. V nemškem radiu so se pojavljale vedno ostrejšje kritike, ki se niso ustavile tudi

pred prezidentovo osebo. Francija in Anglija sta smatrali za potrebno, da posređujeta. Iz Anglije je prišel kot opazovalec lord Runciman, čigar Nemcem prijazna miselnost izza svetovne vojne in čigar nedeljski počitki pri znanih nemških aristokratih so vzbujali pri češki levici ostro kritiko. Dnevi, v katerih je bil evropski mir na lasu in način, kako se je ta mir rešil, so našim čitateljem gotovo še dovolj v spominu, da jih le nakratko omenjamo: veliki Hitlerjev govor, Chamberlainovi obiski v Nemčiji in Monakovski sporazum, ki je prisodil Nemčiji vse, kar je želela, brez plebiscita in brez prelivanja krvi. Tudi odstop dr. Beneša je bil nemški uspeh. Monakovski sporazum je znala Nemčija dobro izkoristiti. Njen gospodarski minister Funk je takoj po sporazumu odpotoval proti vzhodu in na Balkan ter položil temelje za gospodarski prodor in gospodarsko nadvlado na Balkanu. Kot nemški uspeh se da zabeležiti tudi nemško-angleška in nemško-francoska izjava. Izmed nemških pasivnih postavk v letu 1938. je treba omeniti notranji odpor, o katerem je Hitler v tem letu ponovno govoril. Posebno se je pritoževal nad inteligenco, ki samo kritizira in ga nikoli ni prav razumela in marala. Mnogo se je govorilo in pisalo tudi o ostrem postopanju z Židi.

Italija

se je posebno v začetku leta trudila, da je dosegla priznanje imperija in s tem priznanje zasedbe Abesinije, kar ji je skoro vseskozi uspelo. V zunanji politiki se je naslonila na Nemčijo in podprla njene akcije. Uvedla je tudi ostrejšje mere proti Židom in po nemškem zakonu uzakonila sicer nekoliko milejše protizidovske zakone. Diplomatsko je tudi podpirala Madžarsko pri njenih zahtevah po slovaški in karpatsko-ukrajinski zemlji. Toda prav aktivna je postala šele proti koncu leta, ko se je pojavila zahteva po francoskem Tunisu, Džibutiju v Afriki, po Korziki in Nizzi v Evropi. Te zahteve so privedle do precejšnjih napetosti med Francijo in Italijo. Ker pa je še obstojal dogovor med Mussolinijem in Lavalom, ki je določal, da se v Sredozemskem morju razmere ne smejo izpremeniti in je Italijo oviral pri razmahu, je Italija ta odgovor odpovedala, kar je položaj še bolj zaostriilo. V tem letu je Mussolini povzdignil Libijo iz kolonije v provinco. Italijanski listi podarjajo, da razlika med kolonijo in provinco ni zgolj v imenu.

Velika Britanija

Chamberlain

je bila v preteklem letu skoro vseskozi v defenzivi. Z muko in trudom je branila svoj dosedanjí položaj. Sprva še s precejšnjo odločnostjo, potem pa z vedno večjim popuščanjem. V novo leto je prišla Velika Britanija s precejšnjim uspehom: mladi egiptovski kralj Faruk, ki je preživel svojo mladost v Angliji, je z državnim udarom vrgel vlado narodne stranke vafdistov, ki se je močno naslanjala na Italijo ter poveril vlado angleško usmerjenemu liberalcu Mahmud-paši. S tem je Velika Britanija očuvala važno pozicijo, ki ji je prišla pri palestinskih homatiyah zelo prav. V Palestini je namreč nastalo močno nacionalno gibanje, sprva samo proti Židom, potem pa vedno bolj proti Angležem. To gibanje, ki je temeljilo na upravičenih zahtevah domačinov po svobodi in kruhu, je prišlo vedno bolj pod vpliv Italije in drugih dinamičnih sil, ki so imele v Palestini sijajno

sredstvo za pritiskanje na angleško uvidnost, kadar je postalo kakšno vprašanje v Evropi aktualno. Udarec za Anglijo je bil gotovo odhod zunanjega ministra Edena, ki se nikakor ni hotel ukloniti novemu redu v Evropi. Odšel je, ker se ni strinjal z zasedbo Avstrije in s politiko popuščanja napram Italiji v španskem vprašanju. Na njegovo mesto je prišel lord Halifax, ki je v zvezi z ministrskim predsednikom Chamberlainom omogočil Nemčiji in Italiji tisti razmah, ki sta ga državi v tem letu dosegli. Toda Chamberlainova politika je bila izpostavljena vedno ostrejšim kritikam voditeljev opozicije: Lloyda Georgea, Atleeja, lorda Coopra, ki je radi nesoglasja s Chamberlainom po septemberski krizi odstopil, in seveda Edena. Časopisje poroča, da je Chamberlain svojo zmoto spoznal in da se vedno bolj zblüuje z Edenom, ki si je na svojem potovanju po Ameriki pridobil mnogo slave in časti, kakor doslej še morda noben minister n. r. Posebno pozornost je vzbudila v svetu parlamentarna debata o oborožitvi, ki je pokazala, da Velika Britanija na vojno še dolgo ne bo pripravljena.

Francija

je preživela leto najostrejših socialnih borb in nemirov. V začetku leta je izpadel iz Chautempsove vlade voditelj socialni-

Daladier

stov Leon Blum. Chautemps je sestavil novo vlado, v kateri so bili skoro izključno sami radikalni socialisti. Chautempsu je sledil Daladier, ki je imel sprva v parlamentu ogromno večino. Pri glasovanju za pooblastilne zakone je dosegel nad vse časten uspeh: 576:5. Pač najvišja zmaga, kar jih pozna demokratiški parlamentarizem. Toda tudi ta vlada je kmalu izgubila zaupanje pri svojih zaveznikih in tudi pri ljudstvu. Deloma radi vloge, ki jo je igrala Francija pri monakovskem sporazumu, deloma pa radi zasilnih naredb, ki jih je proglasil finančni minister Reynaud, da bi popravil močno razrvane francoske finance. Te zasilne naredbe so izzvale pri delavstvu, ki se je videlo oropano za vse svoje pridobitve izza vlade ljudske fronte, velik odpor. Kritiki so poudarjali, da je tudi delavstvo pripravljeno žrtvovati za gospodarsko povzdigo naroda, da pa ne smejo biti vsa bremena na ramenih delavstva, ampak da morajo pri tem tudi višji sloji nekaj žrtvovati. Proglasili so generalno stavko, ki jo je vlada s silo udušila. V zunanji politiki je važna prijateljska izjava z Nemčijo. Do podobne pogodbe z Italijo pa ni prišlo, ker Italija ni hotela popustiti v španskem vprašanju, ampak se je s svojimi zahtevami po Tunisu in Korziki ter z odpovedjo Lavalovega pakta Franciji le še odtujila. Daladier hoče v odgovor na to zadržanje Italije obiskati vse te pokrajine in s tem pokazati neizpremenljivo voljo, da ne bo pripustil, da bi iz Tunisa nastali novi Sudeti.

Obe državi Francija in Anglija pa sta se vse leto skupno zoperstavljali nemškým zahtevam po vrnitvi kolonij.

Ceško-Slovaška

je v tem letu preživela svojo veliko narodno nesrečo. Mirni razvoj, ki je naredil iz CSR eno najmodernejše urejenih držav v Evropi, se je ustavil in prekinil. Po monakovskem sporazumu je izgubila eno tretjino ozemlja in prebivalstva, ki ga je morala odstopiti Nemčiji, Poljski in Madžarski. Izgubila je svojega prezidenta dr. Beneša in se morala odpovedati svojí demokratiški vladavini ter se politično in gospodarsko podređiti zmagovalki. Edino, kar je CSR pri tem pridobila, so bolj čisti odnosi med Čehi, Slovaki in Ukrajinci, ki so dobili vsi svoje avtonomije ter z njimi večje možnosti za čim tesnejše sodelovanje kakor preje, ko so se počutili Slovaki bolj zapostavljeni. Odločnost, s katero so se branili proti Madžarom, je morda že izraz njihove okrepljene samozave-

Runciman

sti. Razumljivo pa je, da pride v državi, ki je preživela tak prelom, do raznih blodenj in do pretiravanj, ko hočejo biti nekateri bolj papeški kakor papež. Toda upati je, da si bodo i Čehi i Slovaki kmalu opomogli. Slovake je zadel še posebna nesreča, ker so prav v težkih dneh izgubili svojega svolasega voditelja patra Hlinko, ki si je bil pridobil še pred svetovno vojno ogromnih zaslug v boju proti Madžarom.

Poljska

Beck

je začela leto 1938 s čim tesnejšo nasloñitvijo na os Rim-Berlin. Poljski dolgoletni zunanji minister polkovnik Beck je že v začetku leta obiskal Mussolinija in tudi razmerje do Nemčije je bilo do zadnjega pristržno. Ta njena politika je Poljski prinesla v septemberski krizi precejšnje koristi: dobila je od Čehov zelo industrializirano Tešinsko ozemlje. Toda kmalu je morala spoznati, da ta njena politika ne prinaša trajnih sadov. Ko je Nemčija sprožila ukrajinsko vprašanje, se je ost sama po sebi obrnila tudi proti Poljski, je z isto vnetostjo kakor preje Češko-Slovaška preusmerila svojo politiko proti Rusiji, s katero je sklenila podobno pogodbo, kakršna je vezala Rusijo s CSR. Poleg ukrajinskega vprašanja je delala vladi precejšnje preglavice notranja opozicija, ki se zavzema za demokratiško obliko državnega ustroja in ki je z abstinenco pri volitvah pokazala svojo veliko zasidranost v narodu.

V težak položaj je prišla z nemškim prodorom proti vzhodu tudi

Rumunija

Kralj Karol

Vlada Oktavijana Gogija, ki je zagovarjal čim tesnejšo nasloñitev na os Rim-Berlin in čim ostrejši kurz, se je po aferi z izginulim sovjetskim poslanikom Butenkom umaknila. Njej je sledila vlada patriarha Mirona Christea, ki je po kraljevi iniciativi privedla državo v avtoritarno in korporativno smer. Kralj Karol sam je stal v ospredju romuskega javnega živ-

1939

ljenja, v katero je često posegal. Pomembno je bilo njegovo potovanje po Evropi, kjer je navezoval gospodarske in politične stike s Francijo in Anglijo ter tako vsaj deloma zadržal nemško prodiranje.

Madžarska

Kanya

se je v tem letu zelo približala svojim revizionističnim idealom. Šele, ko so prišle te težnje ob vprašanju Ukrajine v nasprotje z nemškimi načrti, so se ustavile. S prikličitvijo velikega števila Slovkov in Madžarov je postalo znova aktualno vprašanje agrarne reforme, ki jo je bila CSR že davno izvedla. Nastale so težave, ki so dovedle do gladne krize, ki pa se je naglo in enostavno rešila.

Špansko vprašanje

kljub prorokovanjem o skorajšnji likvidaciji še ni prišlo z dnevnega reda. Vladne čete se še vedno z vsemi silami branijo, čeprav so odpustili iz svoje službe vse tuje prostovoljce. Tudi Frankovci so poslali nekaj italijanskih vojakov domov. Usoda vladne Španije, kakor je videti, še vedno ni zapečatenjena, kajti zdi se, da pri Francozih pa tudi pri Angležih prodira prepričanje, da bi pomenila Francova zmaga v Španiji zmago Italije, ki bi s tem obvladala celo Sredozemsko morje.

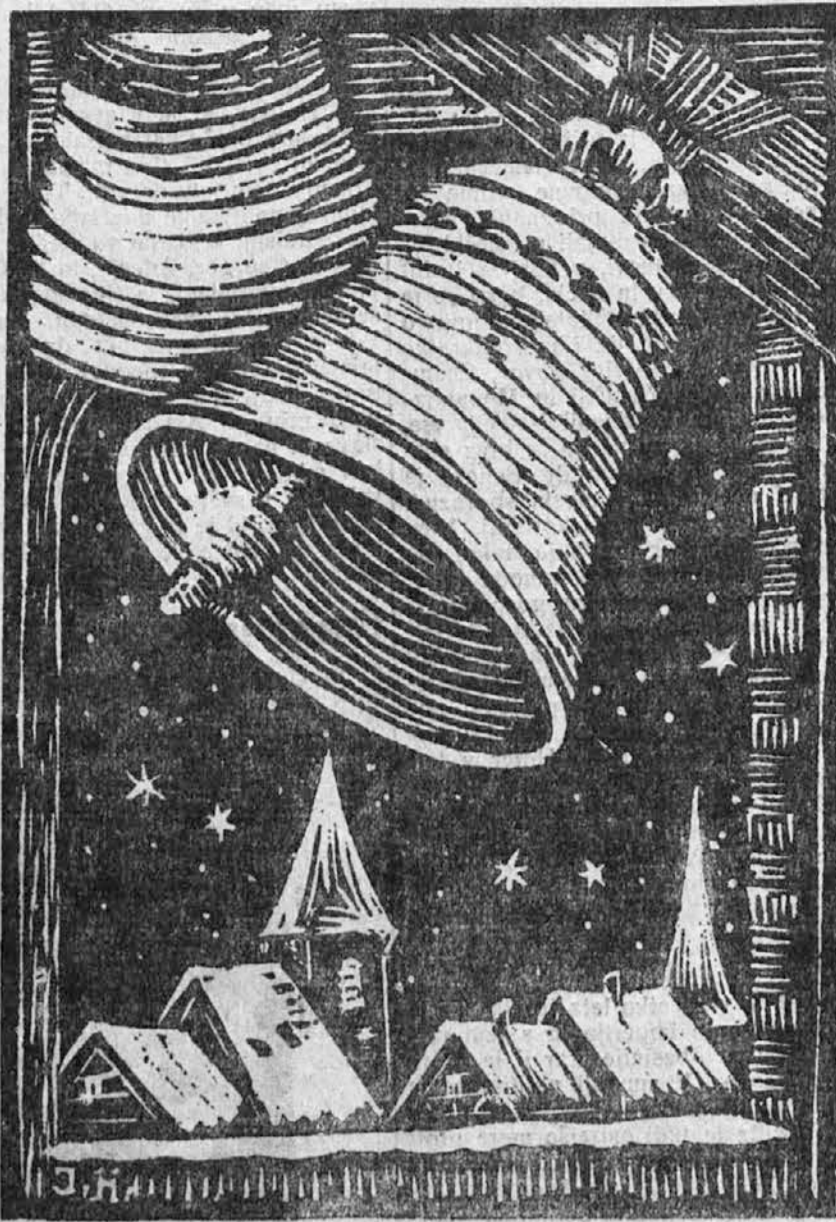
Jugoslavija

je igrala v tem letu pomembno politično vlogo. Pot ministrskega predsednika dr. Milana Stojadinovića v Nemčijo in Italijo nam je pridobila naklonjenost osi. Vloga Jugoslavije pri preusmeritvi Male Aantante pa še sploh ni dovolj ocenjena. S tem, da smo pristali na separatne pogodbe posameznih članic z Madžarsko, smo v veliki meri omogočili Madžarski njeno politiko v septemberskih dneh in s tem ter z našo korektnostjo v času te krize tudi mi doprinesli svoj skromni delež k ustvaritvi Monakovskega miru in s tem k utrditvi svetovnega miru sploh. jad.

Sklicevanje na avtoriteto je mnogokrat samo plašč, pod katerim se skriva umska in moralna slabost človeka, ki bi hotel več veljati, kot mu po pravici pristoji. Kdor je res kaj, kdor ima res kaj pokazati, se ne bo skliceval na svojo avtoriteto, se ne bo skrival za nikakršno avtoritarno, marveč bo le-to odklanjal in se temu upiral. Njegova veljava in avtoriteta je namreč mnogo bolj utemeljena in zagajena v njegovem znanju, njegovih delih, lastnostih in sposobnostih, skratka v njegovi osebnosti. To, da danes toliko govorimo o potrebi in pomenu avtoritete, da smo postali tako avtoritarni, je predvsem le znak in dokaz, da nam manjka pravih osebnosti, da nimamo resničnih avtoritet. (»Dejanje« št. 10. Dr. Andrej Gosar: »Zapiski na robu«.)

Delovno ljudstvo je danes še vedno na isti ravni v borbi za kruh, osnovne pravice življenja in za oblast, da pride do teh pravic. Kdor hoče danes diferencirati delovno ljudstvo na delavce, kmete, obrtnike in še druge stanove, češ, da si njihove koristi nasprotujejo, ta razbija enotnost delovnega ljudstva in pomaga strumno organiziranemu kapitalu, da vlada še danes nad večino. (»Dejanje« št. 10. Jože Zemljak: »Boj za demokracijo«.)

In če danes znova ugotavljamo, da je demokracija razočarala, potem moremo ugotoviti, da je razočarala pač le ena vrsta demokracije. Ni pa s tem še ubita tista misel, ki je nihče do sedaj še ni mogel ubiti med delovnim ljudstvom, kakor tudi med malimi narodi, namreč misel o samovladi delovnega ljudstva. (»Dejanje« št. 10. Jože Zemljak: »Boj za demokracijo«.)

Novoletni klic z obmejnih planin

»Naše gospodarstvo, naša narodna posest so za mejo prav tako važna vprašanja kot tujsk promet v obmejnih krajih... (Sklep tujsko-prometne konference z dne 19. t. m. v Mariboru).

Se so med našimi ljudmi v zaledju takli, ki mislijo na nas in čutijo z nami! Tako smo rekli, ko smo čitali pred Božičem razveseljiva poročila o velikopoteznih sklepih obmejne tujsko-prometne konference v Mariboru. Prvič po dolgih letih se je razpravljalo o naših obmejnih krajih, pozabljenih in zapuščenih in vendar tako lepih, da jih je vredno opevati in občudovati. Od mariborskega Sv. Urbana preko Križa, Sv. Duha na Ostrem vrhu, Kaple, Remšnika in Pankraca, tj. do Kosenjaka se dviga skalnata bariera proti mrkemu severu, ki nepriazno zre na gorske sklope, ki branijo Dravo in vse kar je za njo...

Prvi je ovekovečil lepoto teh krajev Ante Beg s svojo »Slov.-nemško jezikovno mejo« že leta 1908, ko je tod našel »ljudi, trdne kot hraste.« Danes je položaj dokaj drugačen in ni čuda, če se tudi hrast včasih zamaje, zlasti če mirza burja zabrije od tam, odkoder je ne bi smelo nikdar biti...

Naš slovenski Ahasver Rudolf Badura je z vodčem po Kozjaku odori na stečaj pota — žal le maloštevilnim hribolazcem. Pa vendar dobra volja je vsaj nekaj pripomočka k odkritju lepote, ki so doslej bile le malo znane.

»Planinski vestnik« z večno mladim planincem dr. Jos. Tomičkom je Kozjaku posvetil marsikatero stran svojih slavospevov slovenskim planinam. Tudi sam je večkrat potoval po kozjaških predelih.

Dr. Fran Mizzel je kot neumorni pronabgator »Jugoslov. biserov« opetovano opozarjal na severne kraje. V št. 3—4 letošnjega letnika je v članku »V zdravje, na našo mejo!« s pesniško lepoto objavil slavospev na ta »dravski Kozjak«, ki glede na lepoto prav nič ne zaostaja za onim v Kaštelanskem zalivu v sončni Dalmaciji.

Krasen razgled, duhteči smrekovi in borovi gozdovi, smučarski tereni, vse to premore Kozjak prav tako, kakor Pohorje ali druge naše planine, ki so deležne posebne pozornosti slovenske javnosti. Še več: po grebenih našega naddravškega Kozjaka se vije državna meja, ki pa še ni jezikovna meja... Tega se premalo zavedamo, kadarkoli govorimo o »obmejnih problemih«. Potrebne so ceste, nujno potrebni so domovi, gospodarske zadruge, prosvetne ustanove, ki naj negujejo ono rast našega naroda, ki naj bo predstraža slovenskega zaledja!

Naj bi letošnja božična tujsko-prometna konferenca ne razbila naših pričakovanj tu ob severni meji. Naj bi lene besede tudi res v novem letu — meso postale.

Zal so se pogajanja za »Obmejni planinski dom« pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu (najlepša točka obmejnega Kozjaka) morala ukiniti, kar se po sklepih mariborske konference ne bi smelo zgoditi. Zgodilo se je tako zaradi — pomanjkanja sredstev (približno 50.000 din) pri Slovenskem planinskem društvu.

Ali res ni nikogar, ki bi priskočil pri takih akcijah merodajnim činiteljem z razmeroma majhnimi denarnimi sredstvi na pomoč? Baše Liubljana ne da ničesar...

Kakor vedno, si bo v takih zadevah moral Maribor pomagati sam. Mi tu ob meji trdno pričakujemo pomoči, ne samo dobre volje!

Ob meji, ob koncu 1938. B.

Slovensko šolstvo

Kako je številčno napredovalo v poslednjih dvajsetih letih

Ker nam je bila avstro-ogrška monarhija mačeha, nismo imeli Slovinci v njenem okviru nobenih pravic do lastnega narodnega kulturnega napredka. To svoje mačehovstvo je uveljavljala tlačiteljska malih narodov predvsem na prosvetnem polju, kjer ni dopustila nikakršnega raz-

maha narodnim prvnam, kajti predobro se je zavedala, da se prav z vzgojnim delom polagajo temelji za narodno samozavest. Zato smo bili deležni Slovinci pod tujo oblastjo v prosvetnem življenju le drobtinice, ki so od časa do časa zdrknile z mize mogočnikov.

Temu odgovarjajoče je bilo naše šolstvo ob prevratu dokaj mizerno. V Sloveniji smo imeli takrat 820 ljudskih šol z 2473 oddelki, v katere je hodilo 164.195 otrok. Z ozirom na dejstvo, da je bilo učiteljev vsega le 2458, lahko ugotovimo, da so bili oddelki prenatrpani in, da je prišlo na posameznega učitelja okrog 70 otrok. Kaj je mogel napraviti vzgojitelj v takih razmerah za dobro vzgojo slovenske mladine, to si lahko mislimo.

Vse lepše pa se je začelo razvijati naše šolstvo po leto 1918. v svobodni državi. O tem nas morejo najbolj nazorno poučiti številke uradne statistike iz leta 1937/38. Takrat je bilo v Sloveniji 860 šolskih stavb, ki so imele 4022 oddelkov; te je obiskovalo 185.823 otrok.

Če primerjamo zgornje številke z onimi iz leta 1918., potem vidimo, da je narastlo število otrok za 21.628, število oddelkov za 1549 in šol pa za 40. Kakor je videti, smo novih šol sicer zelo malo pridobili, zato pa več oddelkov, radi česar se je skrčilo število otrok v posameznem oddelku povprečno na 46. Pri takšnem stanju je seveda vzgojno delo mnogo uspešnejše.

V letih po prevratu pa se je razširil tudi zbor učiteljev, ki je sedaj večji za 1750 ljudi, tako da je učiteljstva v Sloveniji okrog 4205. To je vsekakor pripomoglo k razbremenitvi posameznikov in k intenzivnejšemu šolskemu delu, kajti ubijajoče in malovredno je bilo učno ter vzgojno snovanje, ko je imel učitelj dopoldne pa tudi še popoldne po 70 do 80 otrok v oddelku.

Na splošno se je torej v tem pogledu pri nas precej popravilo. V dvajsetih letih pa bi mogli doseči veliko lepše uspehe, ko bi šle narodove potrebe in praktično delo roko v roki. Ker pa tega ni bilo, vidimo ponekod po Sloveniji na področju ljudskega šolstva prav žalostne razmere in to posebno v obmejnih krajih!

V obmejnih srezih Dravograd, Maribor levi breg, Ljutomer, Murska Sobota in Dolnja Lendava je pomanjkanje šol, oddelkov in učiteljstva tolikšno, da pride na eno učno sobo 70. na enega učitelja pa 55 učencev. To dejstvo govori prav glasno, da bi bilo treba v teh obmejnih krajih še učiteljev, nadalje najmanj 20 šol, 210 učnih sob, 50 novih oddelkov, poleg tega pa še čim popolnejša oskrba vseh šol z inventarjem, kakor je to tam prek čez mejo!

Ko bodo imeli v Sloveniji šolski oddelki povprečno 40—50 učencev, ko bodo učne sobe svetle, zračne in prostorne, ko bodo šole oskrbljene v zadostni meri z učili in z drugo potrebno imovino ter, ko ne bo pri nas več brezposelnega učiteljskega naraščaja, šele takrat bomo lahko rekli, da so razmere slovenskega šolstva dobre. Na to pa naj ne čakamo nadaljnjih dvajset let! duš.

KULTURNI DROBIZ

Obzorja št. 11. V tej številki je priobčil Branko Rudolf dve zelo lepi pesmi: »Norveška« in »Nekdo me ima rad«. F. Roš je prispeval pesem: »Po starih potih«. Ivan Potrč je objavil črtico »Martin Krepek«, dr. Vl. Kralj v »Dveh kmečkih dramah iz Prlekije« prinaša kritiko Potrčeve »Krefleve komedije« in Štandekerjeve Prevare«. V gospodarskem delu je priobčeno nadaljevanje Bratkovega članka »Gibanje cen in naše kmetijstvo« ter Kerencičev članek »Zemljiški odnosi v Jeruzalemskih gorah«. Med poročili govori dr. J. Glonar o tujkah, B. Rudolf pa o motivih v pravljicah v članku »Nekaj besed o narodnih pravljicah«. Slede ocene knjig Marje Moršnikove: »Razvoj in pomen Aškerčeve socialne miselnosti in socialne pesmi« izpod peresa L. Legiša. Isti je ocenil tudi mladinski roman Gustava Šiliha: »Beli dvor«. Vl. Kralj pa je ocenil »Gledališke zgodbe« Franca Lipaha, igralca ljubljanske drame.

1. decembra 1938 so na prav slavnosten način posvetili v Zagrebu Dom likovne umetnosti Kralja Petra I. Osvoboditelja na trgu Kralja Petra. Dne 18. decembra so v tem domu otvorili razstavo »Pol stoletja hrv. umetnosti«. Mnogi hrvaški umetniki in nekateri prav vidni — tako Babić, Hegedušić, Augustinčić in drugi — ne bodo razstavljali, ker je nastal nekak spor med to skupino umetnikov in med ono, v kateri so Meštrović, Becić itd. Mnogi hrv. umetniki pravijo, da je ta dom rezultat Meštrovičevih osebnih ambicij ter da jim tako eleganten dom ni bil potreben, saj bi se dal stari pavillon primerno preurediti, potrebno pa bi bilo, da bi večjemu številu hrv. umetnikov dali kruh in sredstev za delo.

Ne smemo se namreč varati. Nekdanje svobodoljubne besede današnjih avtoritancev so bile predvsem le besede, njih pravo mišljenje in tezeje pa je bilo drugačno. (»Dejanje« št. 10. Dr. Andrej Gosar: »Zapiski na robu«.)

Gospodarstvo

Nekatere narcno-gospodarske posebnosti starega leta pri nas

Preskrba naših državljanov s kruhom ni težavna stvar, vendar ni urejena. Že 15. oktobra t. l. smo na tem mestu napisali: »Kruh je predrag, ali preslab, ali pa so hlebci premajhni.« Smo tako srečni, da pridelujemo več krušnega zrnja, nego bi ga mogli sami potrošiti tudi tedaj, ko bi ga mogli ob zadovoljivem zaslužku prav vsi jesti po mili volji. Tisoče in tisoče vagonov tega dragocenega plodu iz jugoslovanske zemlje bi še vedno preostajalo za izvoz v tujino.

Prva narodno-gospodarska posebnost v tujini cenejša kakor pri nas in da so nam grozili celo s pomanjkanjem krušnega zrnja, ki da ga bo treba uvažati itd. Uspeh takega ropotanja je bil ta, da nam je razmeroma drag kruh iz domače pšenice čem bolj dišal in smo bili srečni, da smo ga sploh imeli. To je bila tudi svrha tistega ropotanja.

Kako je prišlo do te nepravilnosti? Žitne cene so bile na svetovnem trgu male. Da bi jugoslovanskemu kmetu žitarju pomagali, so mu zagotovili višjo ceno pri izvozu in pri potroški doma. Pri izvozu je doplačevala javna blagajna, domači potrošniki pa so morali razliko sami doplačevati. Zanimivo je tole: n. pr. slovenski potrošnik je doplačeval tisti pribitek k ceni na mednarodnem trgu, povrh pa še ustrejni prispevek v javno blagajno kot davek. To je bila izredna pomoč ne baš najbolj siromašnim kmetom žitarjem, ki nima primere.

Tudi o sladkorju smo že marsikaj napisali, pa bo treba še večkrat kaj povedati. Sladkor ne more postati ljudsko hranivo, ker je mnogo predrag in ga ljudje ob nezadostnem zaslužku ne morejo kupovati. Sladkor iz tujine bi bil mnogo cenejši, ko bi ne bila tolikšna uvozna carina. Da pa bo sladkorja lačni svet bolj zadovoljen, so ga začeli pri nas manj proizvajati in je nekateri vrsti sladkorja res tudi že primanjkovalo. Najdražjega, tistega v kockah, si še lahko dobil. Tisto ropotanje je zopet zaleglo.

Druga narodno-gospodarska posebnost starega leta je ta, da je sladkorja primanjkovalo nazylic največjim možnostim za njega proizvodnjo, baje samo zato, da bi bili ljudje manj godrnjavi zavoljo pretiranih sladkornih cen.

Tretja narodno-gospodarska posebnost starega leta je ta, da je petrolej dražji ko bencin. Da pa ne bo treba petroleja poceniti, bodo nemara bencin podražili. Tako so namreč že namigavali. Pa po s tako izravnavo cen navzgor nekaj za — oči.

Četrta narodno-gospodarska posebnost starega leta je ta, da naša proizvodnja vžigalic še naprej služi tujcu, dasi smo mu posojilo z obrestmi vred bojda že zdavnaj vrnilo. To smo napisali na tem mestu tudi že 15. oktobra t. l., vžigalice pa so slej ko prej enako slabe in enako drage.

Peta narodno-gospodarska posebnost starega leta je ta, da premog uvažamo, delo v bogatih domačih premogovnikih pa včasih zastaja.

Cisto posebno poglavje v našem narodnem gospodarstvu tvori sol. Še pred meseci smo v »Edinosti« ugotovili, da je solt v naši državi dovolj, pa je predraga in jo povrh po nepotrebnem uvažamo. Potrošek soli v naši državi znaša letno nekako 13.000 vagonov, to je pičlo 10 kg na državljanu. Jugoslavija ima morsko sol s tako izredno razčlenjene morske obale in rudninsko sol iz Kreke v Bosni. Navzlic temu pa smo še do leta 1933. uvažali nad polovico potrebne soli iz Alžira, Turčije, Rumunije, Poljske itd. Šele z dograditvijo velike morske solarne v Ulčinju (1932—1934) se je obrnilo na boljše. Solarna v Ulčinju zmora namreč letno 5000 vagonov morske soli, solarna v Kreki pa kakih 6000 vagonov rudninske soli, to je skupaj nekako 11.000 vagonov. Nadaljnjih nekaj tisoč vagonov soli zmoreta stari morski solarni na Pagu in Stonu, tako da bi bilo za domači potrošek vsaj tačas lahko dovolj preskrbljeno. Pa ni tako. Namesto da bi bil uvoz soli že davno prenehal, smo sol uvažali naprej in tudi še letos celo v večji meri ko lani v istem času. Zakaj je tako, bi nam mogoče povedati upravni odbor samostalne monopolne uprave, ki je lastnica vseh naših solarn.

Šesta narodno-gospodarska posebnost starega leta je ta, da po nepotrebnem uvažamo sol in zapravljamo tudi s tem narodno premoženje, ko bi lahko bilo vprav narobe.

Tako smo navedli s samo šest narodno-gospodarskih posebnosti starega leta pri nas in bi mogli še dolgo vrsto takih abotnosti naštet. Dobro je, da si

vsaj teh šest gospodarskih posebnosti dobro zapomnimo ob sklepu starega leta z željo in zahtevo, da v novem letu čim prej izginejo. Saj so to stvari in že tisočkrat dané pobude, ki jim je čisto lahko zadostiti, celo brez posebne modrosti in učenosti. Niti mnogo časa to ne zahteva. Pa bi bilo kmalu več splošnega zaupanja,

Naši orehi in jabolka

Mnogo izvažamo iz naše države orehov in jabolk; zato ne bo napak, če si pöbliže ogledamo, kako je z izvozom tega sadja. Z 2,5 milj. orehovih dreves je zavzemala leta 1935 Jugoslavija tretje mesto v Evropi. V poslednjih letih pa se je to število neverjetno skrčilo, kajti vojna industrija je potrebovala orehov les, ki so ga posestniki neusmiljeno podirali. Kmetovalci so za borne dinarje, ki so jih prejemali od lesnih trgovcev, nevdržema sekali oreh, niso pa pri tem pomislili, da delajo to v lastno škodo, kajti mnogo manj jim je prinesel haska orehov les, prodan samo enkrat, kakor pa bi jim ga prinašali vsakoletni dohodki pri prodaji orehovitih sadov. Četudi so se vrgli kmetovalci sedaj s podvojeno silo na sajenje orehov, jim pred 15—20 leti, ko drevesa polno rodijo, ne bodo kdo ve kaj v korist. To je pa vsekakor dolga doba!

V naši državi gojijo največ orehovitih dreves v Drinski in Moravski banovini. Celoleten naš pridelek pa znaša 20.000 do 45.000 ton, kar je odvisno od letine. Naš oreh je kakovostno dober in je olje, pridelano iz njega, prav tako dobro kakor ono iz francoskega oreha.

V letih 1928—1938 se je gibal izvoz naših orehov med 150—700 vagoni, vrednost tega blaga pa se je spreminjala v obsegu 8 do 27 milijonov dinarjev. Najmočnejši odjemalci so bili Nemčija z Avstrijo, Češka in Madžarska.

Od vsega izvoza orehov pa smo prodali komaj 8% tega sadeža v obliki jedre, kar je bilo v našo veliko škodo. Pri luščenju bi namreč lahko še marsikdo lepo zaslužil.

Letos je pridelek orehov boljši od lanskega in so cene 5 do 7 dinarjev za kilogram. Vendar pa je dosegajni izvoz prav neznamen, ker je Nemčija določila silno nizke cene. Če bo kaj povišanja, je seveda vprašanje, kajti mi smo odvisni od dikta-

Pridelek tobaka v l. 1934 do l. 1938

V uradnem pregledu, ki ga je izdala uprava državnih monopolov, je mnogo številčnega materiala, prikazujočega napredek tobačnega pridelka pri nas.

V teh poslednjih letih se je močno povečalo količina tobaka, število s tobakom zasajenih hektarjev in pa število tobačnih stebel. Leta 1934. je bilo pridelanih 6.019.866 kilogramov tobaka; 1935. 10.658.586 kg; 1936. leta 18.805.383 kg in 1937. leta 23.101.493 kg tobaka. Iz tega vidimo, da se je pridelek štirikrat povečal. V istem času se je povečala s tobakom zasajena površina za 12.958 hektarjev, kajti leta 1934. je bilo zasajenih 6.418 ha, 1935. leta 11.249 ha, 1936. leta 16.936 ha in 1937. leta 19.376 ha. Potrojilo pa se je tudi število tobačnih stebel. Od 429.225.000 stebel iz leta 1934 je narastlo število sadik na 1.287.678.000 v letu 1937.

Silno se je povečalo tudi število lastnikov tobačnih nasadov. Teh imetnikov je bilo 1934. leta 22.146, leta 1937. pa že 86.764. Ti pridelovalci tobaka so zaslužili 1934. leta 45.393.455 din, v letu 1937. pa 252.481.098 dinarjev.

Tudi vrednost tobačnih izdelkov je v ceni poskočila. Leta 1934—35 je bilo tobaka prodanega za 1.417.141.000 din, v letu 1937—38 pa za 1.589.780.000 dinarjev.

Iz teh številk je jasno videti, da sta pridelovanje in prodaja tobaka zelo donosni in se je treba radi tega čuditi, zakaj so tobačni izdelki pri nas tako dragi, fisti pa, kar je cenejših, po kakovosti silno slabi. To tem bolj čudno, ker je razlika med nakupno ceno, za katero mora prodati tobačne rastline kmetovalec in pa med ceno, ki jo ima predejan tobak, naravnost ogromna. V letu 1937—38 so na pr. dobili kmetovalci za celotni tobačni pridelek 252.481.098 din, dočim so bili prodani proizvodi iz tega tobaka za 1.589.780.000 din. Tu je bila torej razlika 1.337.307.098 din!! Od tega sta imela seveda najmanj koristi kmetovalec-pridelovalec tobaka in pa mali odjemalec slabših vrst tobačnih izdelkov!

OGLAŠUJTE V »EDINOSTI«!

več dobrega javnega mnenja, več zadovoljstva.

S temi težnimi opozoritvami konec starega leta smo hoteli podpreti stvarna prizadevanja skrbne javne uprave za obče dobro pri nas.

Kako pa je drugod po svetu? Nič boljše, deloma še mnogo slabše. Ali ni najstrašnejša svetovno-gospodarska zabloda, da ponekod uničujejo in sežigajo zlato krušno zrnje in druga živila samo zavoljo povečanja njih cen, dočim se milijoni od glada vijejo in kričijo svetu in se molijo bogu: Daj nam danes naš vsakdanji kruh!

Andrej Zmavc.

ta, ki je nemajhna zavora našemu gospodarskemu življenju.

Sadnih dreves je po statističnih podatkih v Jugoslaviji okrog 71 milijonov. Med temi je skoraj 8 milijonov jablan. Namizna jabolka gojimo največ pri nas v Sloveniji, kjer imamo nasajenih eno tretjino vseh jablan v naši državi.

Letni pridelek jabolk je pri nas različen, kar je odvisno od letine. Ob slabih letinah pridelamo približno 500.000 meterskih stotov, pri srednjih letinah okoli 12.000, v najugodnejšem slučaju pa tudi do 20.000 vagonov.

Kakor so bile različne letine, tako je temu primerno rastla in padala v poslednjih letih vrednost izvoza v obsegu 10 do 50 milijonov dinarjev za 60.000 do 250.000 meterskih centov jabolk. Največ smo prodali v Nemčijo z Avstrijo in v Češko.

Naš letošnji pridelek je bil precej velik, posebno okrog Uzičke Požege, od koder so odpeljali okoli 700 vagonov jabolk. Tudi iz Slovenije so letos mnogo izvažali. Po doseganem presojanju bo znašal celoleten letošnji izvoz jabolk približno 1800 vagonov v vrednosti čez 30 milijonov dinarjev.

Vsekakor bi lahko izvoz naših jabolk močno dvignili, ko bi se naši sadjarji združili v združge ter z združenimi močmi postavljali skladišča s hladilnicami za sadje, nakupovali posebne vagona za prevažanje sadja, tako da pride to tudi na oddaljeno tržišče v najboljšem stanju ter, da bi končno sami iskali tržišča, urejali sadno trgovino in določali cene.

Ob dobri organizaciji pridelovanja in prodajanja orehov in jabolk bi lahko dvignili njihov izvoz tako, da bi ta dosegel vrednost 100 milijonov dinarjev. To bi seveda v nemali meri poživilo naše gospodarstvo.

Prehrana pri nas

Čeprav je naša država izrazito poljedelska država, saj je 80% njenih prebivalcev kmetov in poljskih delavcev, je vendarle naravnost neverjetno, kako malo produciramo in porabimo pšenice ter drugih kmetijskih pridelkov. Če primerjamo, koliko pride poljskih pridelkov na posameznika v drugih državah in pri nas, potem dobimo sledečo sliko:

Bolgarija 207 kg, Francoska 204 kg, Belgija 196 kg, Italija 185 kg, Velika Britanija 160 kg, Španija 155 kg, Madžarska 140 kg, Holandska 134 kg, Združene Ameriške države 132 kg, Švica 126 kg in Jugoslavija 112 kg.

Pri pregledu najbolj pogoste ljudske prehrane — krompirja, pa vidimo tole:

KURENT...

Ze ves zadnji teden je bil Tomaža vznemirjen. Na večer ni mogel ostati doma, pa tudi preko dneva se je izgubil kam na vas in ga dolgo ni bilo nazaj — ali pa je tičal kje pod kolarnico ali v hlevu in ga ni bilo na spregled. Oče je bil nataknen, mati pa je le našla lepo besedo zanj. »Pusti ga, je dejala. »Saj ni takšnega dela. Kakšen pa si bil ti, ko si bil njegovih let! Pust je, pa se naj znoril!«

Tomaža si je namreč delal krinko za kurenta. Velik črn kozuh si je prinesel z Brezovšaka od strica, tudi ježovko je že imel, moral si je še napraviti kurentovo glavo, s katero je bilo mnogo dela. Toda če se je med fanti pletel pogovor o tem, kako se bo ta ali oni našel, je previdno molčal in užival v misli, da se bo na lepem pojavil med kurenti in ga ne bodo spoznali, dokler se jim ne bo sam odkril. Črna kozuha nima nobeden, pa tudi krinke ne takšne kakor on. Nos si je napravil iz smrekove skorje, oči je reže obrobil, v usta prišil svinjsko čeljust z zobmi, na čelo pa pritrdil zavite kravje rogove in za ušesa privezal na vsako stran pisano puranovo perot. O, to se bo postavljalo! Zdjaj bo res pravi fant! Sicer pa mu je bilo na

Poljska 932 kg, Nemčija 703 kg, Belgija 449 kg, Holandska 335 kg, Norveška 312 kg, Jugoslavija 50 kg na posameznega prebivalca v enem letu! Tolikšna je produkcija in uporaba drugod in pri nas.

Tako torej proizvajamo in uporabljamo pri nas naše poljske pridelke, ki so poglavitna hrana našega človeka. Prav nič boljše ni seveda tudi glede industrijskih izdelkov, o čemer se bomo najbolj uverili, če pogledamo, koliko sladkorja »poje« letno posamezen prebivalec drugod in pri nas.

Poljska 58,2 kg, Anglija 47,2 kg, Združene Ameriške države 47,2 kg, Švedska 48,3 kg in Jugoslavija 5,5 kg.

Po navedenih podatkih lahko sodimo, da je prehrana našega prebivalstva nezadostna in, da radi tega peša njegova telesna odpornost, kar se odraža posebno v veliki umrljivosti in pa v zdravstveno bednem stanju kmetov, delavcev, kočarjev, dinarjev, uradništva itd.

Vzroke majhne uporabe proizvodov kmetijskih in industrijskih obratov je treba iskati v premajhni produkciji kot posledici neracionalnega gospodarstva, v slabi kupni moči našega ljudstva in pa v pretirano visokih cenah, predvsem tovarniških izdelkov. Ko bodo ta tri temeljna vprašanja ugodneje reševana, bo mogoč naš človek popustiti pas za nekaj luknje!

NAŠE TRZIŠČE IN CENE

Podrobna prodaja. Mes o: teletina 8—14, svinjetina 12—13, brez kosti 15—16, riba 17—18, zajec 13—14, salo 15—16, slanina 14—15, rebra 10—13, tedvice komad 1—2 din. — zelenjava: krompir 0,75—1, čebula 3—4, česen 6—10, zelje kom. 0,50—3, karfiola 10, ohrovt 1,50, hren 9, zelena 2,50, špinača 1; — sadje: jabolka 3—6, slive suhe 8—12, orehi celi 10, luščeni 30—32; — žito: 1,50—1,75, riž 1,50—1,75, ječmen 1,50, koruza 1,25—1,50, oves 1, ajda 1—1,25, fižol 2—3; — ribe: karpi 10—14, belice 8—9, ščuke 18, morske 11—38; — mlečni izdelki: smetana 12,50—15, mleko 2,50—3, surovo maslo 24—26, čajno maslo 30—32, sir domači 10, jajca 0,75—1,25; perutnina: kokoši 20—30, piščanci, par 22—85, gosi kom 50—70, putani 45—85, race 18—25, zajci domači 10—25 din.

GOSPODARSKE VESTI

* Blagovne pošiljke v Nemčijo so preko St. Ilja in Gornje Radgone do nadaljnega ustavljene, ker v Avstriji precej ovira promet debeli sneg, ki je povsod zapadel. Razen tega so vse postaje zatrpane z vagoni, kar se iz istega razloga opaža tudi na naši progi od Maribora do Ljubljane, ker ne morejo vlakov hitro odpremiti proti severu. Blago, ki se je že sprejelo, bo slo dalje, čeprav v zamudo. Do nadaljnega se sprejemajo za Nemčijo le pošiljke jajc, perutnine, slanin in mlečnih izdelkov. Ustavljeno je tudi sprejemanje blaga za Nemčijo preko Kotoribe, Koprivnice in Kelebie, t. j. preko Madžarske, razen živil, vendar se tu že sprejeto blago vrne pošiljalcu. Ovire bodo v Nemčiji nemara trajale še nekaj tednov.

* Letošnja vinska letina je bila v Jugoslaviji še precej dobra. Naprešali so okroglo 3½ milijona hektolitrov vina, za dober milijon več kot lani. Slovenija je imela srednjedobro letino. Prav slabe vinske letine letos ni bilo nikjer v Jugoslaviji.

SOTRUDNIKE IN DOPISNIKE prošimo, da pošljejo svoje prispevke čim kasneje do vsake srede v tednu.

ANTONINGOLIČ

svečnico že osemnajst let in je že čas, da se pokaže tudi kot kurent! Še neka druga misel ga je dražila. V Zamejehi je bila doma Čehova Tunika, s katero sta si že rekla nekaj besed in kateri je hotel iti že dvakrat vasovat, pa so ga zamejski fantje pregnali. Meškov Naca pa mu je poslal celo glas, da ga ne sme videti pri njih na vasi niti podnevi. Zdjaj bo pa šel v Zamejce kot kurent in se bo oglasil pri Meškovih in Čehovih! To bodo zljali drugi dan, ko bodo zvedeli, da je bil on!

Siva, gsta meglja je oznanila pustni torek. Toliko da ni deževalo. A nihče ni imel prav časa gledati na vreme, najmanj pa Tomaža, ki se je opravil takoj po obedu. Dopoldne so se podili po cestah večinoma otroci, proti poldnevju pa so prihajali že tudi odrasli, v gručah kot »orači« ali pa so gonili »ruso« od hiše do hiše in jo kazali ter zanjo pobirali krape in jajca, nekateri pa so se podili po vasi tudi posamič kot kurenti. Najbolj neugnan je bil Tomaža. Tako, zdaj je vendar kurent! Ko je bil majhen, se ga je silno bal, čeprav je vedel, da ni pravi. Zdjaj pa lahko sam straši otroke, draži dekleta, tuli in kriči in sploh dela, kar hoče! »Uu—Uu—Uu!« Tekal je

Kulturna obzornja

Nova Mrakova tragedija na odru

V Celju se je v Mestnem gledališču predstavil gospod Ivan Mrak s svojimi gledališčem in z novo tragedijo »Grohar«. Groharja prikaže kot umetnika bohema, ki v svoji zaverovanosti v umetnost in ne računajoč na nerazumevanje sveta, pride v nasprotje z oficioalno družbo, ki ga končno ubije in Grohar pravi: »Pil bom, pil!« Trije udarci sledijo drug za drugim in povzročijo Groharjevo tragedijo: odnesel je iz društvene blagajne 2000 kron, da bi mogel v Italijo slikati; zato ga zapro. Drugi udarec je bil razočaranje nad Zeno in tretji udarec mecenata dr. Kriegerja poniževalne besede in vržena podpora. Ostal je sam, nerazumljen in pahinjen v bedo. Tragedija umetnika, globoke in občutljive duše bi morala rasti iz samih trdih nasprotij, ki bi z dejanji bila v obraz. G. Mrak pa je zgradil tragedijo mehanično, skonstruiral jo je z vidika efektnosti na občinstvo. Ves efekt pa se je ob vsej patetičnosti razbil in gledalce neprijetno dirnil. Za vsemi donečimi besedami in z viška vrženimi domisljicami je bila praznota. Miselni zaključki oseb niso bili vnaprejšnje utemeljeni. V zraku so obviseli stavki, bolj izpovedi avtorjeve kakor Groharjeve: »Preko novih osebnih bolečin in razočaranj je še neka višja resnica...« »Narod noče umetnikov.

Sovraži nas«, pravi Tončka... Le besede so bile to.

Mrakovo gledališče iz Ljubljane hoče utreti pot novemu slovenskemu gledališču. Kakšno naj bo to novo slovensko gledališče ni mogoče razbrati ne iz dela samega ne iz igranja in inscenacije. Delo je zgrajeno nekonstruktivno mimo vseh tehničnih pravil. Vsaka nova smer gre preko starih pravil tehnike, toda prinaša s silo, ki jo nosi v sebi, nehoti in nujno novo tehniko. Za »Groharja« to ni mogoče reči. Prav tako stvar ni prav nič posebno slovenska. Kar je v »Groharju« dobrega, je kopija Cankarja: ubijajoče okolje meščanskih figur s položajem v družbi in z odlično besedo in našim življenju; umazanost teh ljudi in svetohlinstvo. — Prav tako prav nič ne diši po novi smeri, necenotnosti vseh igralcev, postavljanje nekaterih oseb tako v ospredje, da druge ostanejo le figure. G. Mrak sam je prevzel dve prvi vloži, izmed katerih je eno (cesarskega sodnika Vrbo) res dobro odigral. Zasenčil je vse ostale osebe, ki so ves čas na odru omahovale, iskale ravnotežja in se skušale živeti — zaman. Grohar je vreden globoke in podrobne obdelave in gospod Mrak bo morda tragedijo še poglobil ali našel naslednika, ki bo zagrabil stvar bolje. —g—

PREJELI SMO

Lojze Zupanc, Tretji rod. Izdala »Vodnikova družba« 1938. Med štirimi običajnimi letnimi publikacijami, med katerimi je ena koledar, je izdala »Vodnikova družba« za to leto prvo večje delo mladega pisatelja Lojza Zupanca »Tretji rod«. Zgodba, ki malo prerada zahaja v opisovanje, začne v naših prevratnih dnevih ter konča zadnja leta. Prikazuje nam vzpon in propad Grebenčeve kmetije v Jelovcu. Prva dva Grebenčeva rodova sta dvignila kmetijo v eno najlepših v kraju. Kmetija dobi največji razmah v letih gospodarske prosperitete po vojni. Ali tiste moralne sile, ki so to kmetijo spravile skupaj, se začnejo prav v teh bogatih letih krhati. Tretji rod na Grebenčevini — to so otroci drugega Grebenca, niso več tako navezani na zemljo. Denarja imajo in so vajeni razsipavanja. To očeta boli. Potlej pride še kriza. Sinu, ki je druga vidnejša oseba v delu, se končno posreči, da se znova zakopje v zemljo in tako reši kmetijo. Povest konča, kako da bo četrti rod orač in živel zadovoljno na tej zemlji. Delo je zajeto na široko in prav zaradi tega ponekod pre malo dognano. Tudi politična borba na koncu knjige bi morala biti prikazana v večji povezanosti z osrednjo zgodbo. Enako bi bilo želeli, da ne bi nastopajoči vaški kolektiv samo komentiral dejanja, ampak ga tudi razvijal. Potlej bi bila povest marsikje bolj dognana in bi nas bolj prepričevala. —rč.

Mladi Prekmurec. Leto 3. Štev. 3—4. B. B o r k o razpravlja na uvodnem mestu o »Hungarizmu in Madžarstvu« ter prihaja do zaključka, da je hungarizem stara preživela pesem stare veleposest-

niške družabne kaste, ki ga bo pa madžarsko ljudstvo opustilo, čim preje se bo zavedlo resničnega položaja madžarskega naroda v sedanji Evropi, kajti med Madžari in sosednimi Slovani, ki so dali madžarsčini skoraj tisoč besed, je mogoče prijateljski sporazum in sodelovanje. M u r č i č F r a n c e je prevedel »Le eno misel...«, pesem barda madžarske revolucije I. 1848. Petőfiya Sandorja (Aleksandra Petroviča). Leposlovno prozo sta napisala F r i d a K o v a č e v a in F e r d o G o d i n a; prva kratko »Planinsko cesto«, druga pa skoraj fragmentarno in lirično zgodbo o mladem zdravniku »Arpadu«. Bralce Kranjčeve »Osi življenja« bo zanimala T v r d k o v a razprava »Doprinos k socialni strukturi Prekmurja«, ki se bavi v tej številki z izvedbo agrarne reforme. Priobčeno je L i š k o v o »Srečanje s karikaturo Kondorjem«, nekaj pesmi mlajših ter dve ocnici letošnjih knjig, ki sta jo izdala N o v š a k in I v a n C a m p a. Sledi razglabljanje o Žiškovem »Neodvisnem gledališču« in izjava Svetozarja Pribičevića o »Našem idealu Jugoslavije«. — Iz skromno urejvane revije je čitati mladost in pot, ki jo hodi mlada Prekmurska mladina. — Letna naročnina znaša 30 (za dijake 20) din ter se naroča v Murski Soboti, Aleksandrova cesta 13. —rč.

Dejanje št. 9. Francé Vodnik je za novembersko številko prispeval članek »Tragika osebnosti«, »Utrinki« so leposlovni sestavek Ceneta Kranjca, Severin Šali je prispeval tri pesmi pod skupnim naslovom »Jesenske žalostinke«, dr. Andrej Gosar v »Zapiskih ob robu« govori o osebnosti, Francé Vodnik je objavil daljši članek »Kriterij in cenzura«, h kateremu sta ga napotila Drago Šega, ki je v

»Sodobnosti« napisal nekaj pripomb o »Krizi Doma in sveta« in pa Josip Vidmar, ki je v isti reviji napisal poročilo o brošuri »Dom in svet v letu 1937«. Med »Dokumentne« prinaša revija poglavje iz D. Lallementove knjige. V pregledih poročila Jože Zemljak o razgovorih v Belvederu dne 2. nov., po kateri sta Sloyaška in Podkarpatska Rusija izgubila velik del svojega ozemlja. Joško Rozman prinaša članek »Ali je Jugoslavija prava agrarna država«. Sledi konec Gradišnikovega sestavka o »Vojni na daljnem vzhodu«. Med književnimi poročili kritizira Lino Legiša dva romana o Prešernu, in sicer Slodnjakov roman »Neiztrohjeno srce« in roman »Mohorjevi družbi« v Celju. Na platnicah like Vaštetove »Roman o Prešernu«, Vitko Musek pa kritizira knjigo dr. Antona Breclja »Ob viru življenja«, ki je izšla pri so še poročila o raznih tujih knjigah.

Dejanje št. 10. Dr. Andrej Gosar prispeva Zapiske ob robu in govori o moralni, avtoriteti, kritiki. Jože Brejce je objavil več pesmi, tako Pesem brez konca, Cvet iz prsi, Svet čistih rož; Petletnica je

leposlovni prispevek Helene Jaklič in opisuje v njem občutke dekleta ob petletnici mature. Ivo Pirkovič je objavil filozofski članek Človek in podoba stvarstva, Jože Zemljak članek Boj za demokracijo. V rubriki dokumenti je ponatisnjen razgovor z M o u n i e r o m iz knjige D. Auvergne, Bogo Grafenauer v Pregledih obravnava vprašanje slovenske skupnosti. Med književnimi poročili je objavljena kritika Lineta Legiše pod naslovom Dva romana Slovenske matice, in sicer podaja kritiko romana Pavla Sedmaka Kaplan Martin Cedermac in pravi, da je do zdaj najboljšo pripovedno delo, ki se tiče današnje Primorske in kritiko romana Kapitanovi Miška Kranjca. F. Vodnik kritizira Slodnjakov roman Neiztrohjeno srce, Jeza Maks roman Bolgara Bojana Isajeva Rojeni smo na Balkanu, J. G. Martina Menceja knjiga Slovenska šola in učitelji pred novimi nalogami, dr. I. K. knjigo dr. J. Ščefinca Korporativizam i demokracija. Na platnicah so poročila o štirih novih francoskih knjigah.

Karel Capek:

Kdor se z vetrom obrača

»...Da, marsikaj se je izpremenilo v zadnjem času, ali ljudje so ostali isti. Samo kdo je kdo, to vemo danes bolje. Kdor je bil zvest, ta je zvest tudi danes. Kdor se obrača po vetru, obračal se je tudi prej. Kdor misli, da je danes prišel njegov čas, ta je mislil vedno samo na sebe. Nihče ne postane dezertar, ako ni bil to vedno; kdor menja svojo vero, ta je tudi prej ni imel. Človeka ne moreš preusmeriti, niti naroda ne moreš preusmeriti — za to so potrebna stolecja. Edino množice se dajo voditi danes sem, jutri drugam. Kdor danes sovraži, ta je imel sovraštvo tudi prej v sebi — saj, odkod neki bi se sovraštvo nenadoma pojavilo v človeku. Kdor je služil, ta bo služil še vnaprej. Kdor je nosil v sebi željo po dobrem, ta bo to obdržal v sebi tudi sedaj. Niti volja se ne menja. Nikoli ne glej obraza, ki se je izpremenil. Nihče ne postane lepši zato, ker je menjal obraz. Težak izpit — je težko spoznanje. Naša bodoča zgodovina o sedanji dobi, bo imela podnaslov: Kdo je bil kdo? In dober spomin spada med one stalne stvari, ki so in bodo vedno potrebne.«

Črtice iz Ljubljane

Ljubljana, v zatonu 1938. Življenje drvi svojo pot in nihče ga ne ustavi. Češko vprašanje so rešili, volitve so mimo in Ljubljančani se na križišču življenja, ob pošti, ne tajejo več okoli kolporterjev. Se izprememba vlade jih ni vrgla iz ravnovesja...

19. decembra je koli oglja nasproti pošte smuknila meščanska ženska. Mesto klobuka je nosila ruto. Vse ženske so se ozirale za njo. 20. decembra sem videl tri, 21. decembra so vse »banovinske« nastopile službo v rutah; drugi uradi, tipkarice in prodajalke so se novemu gibanju pridružile že popoldne. 22. decembra jutraj so si šolarke odele glave z rutami. Tako hitro v Ljubljani še nobena moda ni prodrla. Ruta je cenena, obrazki v rutah so ljubki — pa v ušesa ne zebe... Toda v Ljubljani tudi ni nobena moda tako hitro padla. Damam iz višjih družbenih plasti

se je zdelo za malo, da so jim vse »smrklice« sledile — hitro so se vrnile k vsem mogočim pokrivalom, ki jim pravijo klobuki... Dekleta iz plasti »malega človeka« so jim seveda zopet hitro sledile.

Kakšne važnosti je sneg za življenje meščanskega človeka, se vidi po prvi strani »Slovenskega Naroda«. Poročilo o snežnih razmerah je 22. decembra natiskano v posebnem okviru na prvi strani, takoj poleg najnovejših političnih senzacij.

Sneg... sneg... Kdo se ga ne bi veselil, če ima sredstva, čas in zdravje za zimski sport? Vesele se ga vsi, ki imajo koristi od njega. In glej: med tistimi, ki jim je sneg sicer v nadlogo, med delovnimi ljudmi, se tudi najdejo, ki so veseli: kidalci snega, vsaj boren zaslužek jih čaka.

Glejte otroke, s kakšnim veseljem bredejo po snegu! Revčki, z mokrimi nogavicami bodo prišli domov in marsikje bo pela šiba. Starši so gotovo pozabili, da so v davnih časih tudi sami bredli po snegu... Menda pa niso pozabili, da je takrat pela šiba?

Ljubljana ima velikomestne manire, to menda že veste? Tako lepo so z belimi črtami zarisali ob križiščih smer, kod sme ubogi pešec. Zdaj je te črte zakril sneg, ki ga v Ljubljani »bolj počasi« kidajo. Za pešče ob pošti je zavladala svoboda gibanja, za stražnika obup. Njegov tovariš z Marijinega trga se mu smeje. Lahko njemu, ki nima dela s pešči: na Marijinem trgu pustijo ograje z verigami pešcem le po poti, ki si jo je izmislila oblast...

Anketa »Edinosti«

V prihodnji številki bo izšlo nekaj odgovorov na vprašanje: »Kateri kulturni dogodek v preteklem letu se vam zdi za Slovence najpomembnejši?« Doslej smo dobili že precej odgovorov naših kulturnih delavcev, prihodnjič jih bomo objavili v celoti. Pozivamo tudi tiste, na katere se radi pomanjkanja časa nismo mogli osebno obrniti, da nam pošljejo nekaj svojih misli.

Uredništvo.

po cestah in kričal nesmiselne besede ter mahal s svojo jezevko na vse strani. Otroci so vresče bežali pred njim. »Joj, ga vidiš, kakšen je! Takšnega še ni bilo!« so vzklíkali, ko so zbežali pred njim kam na varno. Plesal je po dvoriščih, a ko so mu prinesli jabolčnika ali vina, je odkolovratil dalje, ni hotel sneti krinke, da ga ne bi prehitro spoznali. Potem se je pridružil »oračem«. Ker jim ni hotel povedati, kdo je, so ga začeli gledati postrani. Nekdo ga je celo dregnil pod rebra: »Kdo si? Če nisi mogoče iz Zamejcev! Snemi krinko ali pa te slečemo sami!« Tomaža pa je samo tulil in se jim spretno izogibal, ko pa mu je bilo le dovolj, je stopil med nje in si jo snel sam ter se jim smejal na vsa usta. »Ga vidite kurenta iz Zamejcev!« To je bilo šele vpitja in divjanja! Odslej se tudi kozarca ni branil. Naposled se je naveličal domačih in krenil proti Zamejcem, čeprav so ga drugi svarili, naj ne hodi, ker je tam gotovo že vse pijano in jim ne bo mogel uiti, če bodo zvohal, da ni iz vasi. A Tomaža se ni nikogar bal. Vse Zamejce bo potegnil v kozji rog!

Tudi v Zamejcih je bilo živo in glasno. Ni ga bilo človeka na cesti, ki ne bi bil vsaj malo našemljen. Tomaža se je kar izgubil med njimi. Najprej je šel k Meškovi. Delal je norčije in nekajkrat »pobozale« tudi Naca z bodičasto jezevko. Ko so mu ponudili piti in je odklonil, je Naca nezaupljivo dejal: »Če si naš, boš pil, če pa

nisi, pa te bomo slekli!« Tomaža pa ga je se pobožal in se naglo pobral na cesto. Ne, slekli ga pa ne bodo, to bi bila zanj največja sramota in nikoli več se ne bi upal pokazati na vasi. Zapodil se je k Čehovim, kjer prav tedaj ni bilo nobenih šem. Vsi so se mu pristrčno smejali, on pa se je sukal predvsem okoli Tunike. O, zdaj pa naj le pridejo! Nikogar se ne boji! Tu-le pri Tuniki pleše, Naca pa mogoče preži nanj in ga čaka kje na cesti! Naj ga le čaka, vsa vas ga lahko čaka! Mimo fantov se bo odsmejalo domov, da sami ne bodo vedeli kdaj! Jutri pa ga bodo preklinjali!

Ko so prinesli vina, je snel krinko in se smejal Tuniki, ki je vsa zavzeta strmela vanj. A že so se oglasili na cesti divji glasovi.

»Pokrij se in pojdi, da te ne bodo izsledili!« mu je vzklíknila Tunika in mu potisnila krinko v roke.

Tomaža se je pokrčil šele, ko so prvi pridirjali na dvorišče. A ni odšel. Kričal, plesal in tulil je z njimi. Šele na cesti se je hotel ločiti od njih in zaviti proti domu. A tedaj so ga obstopili. Bilo jih je kakih dvajset, sami starejši fantje. Dva sta bila kurenta, ostali pa so imeli le papirnate maske na obrazu, oblečeni so bili v obrnjene obleke ali pa v stare avstrijske uniforme z meči ali brez njih.

»Pokaži se, kdo si!« so kričali in stopili v krog okoli njega. »Masko dol!«

Tomaža se jim je sprva režal; ko pa je videl, da segajo po jezevkah in drugem orodju, ki so ga nosili s seboj, ga je sicer prešlo mrzlo, toda niti na misel mu ni prišlo, da bi krinko snel. Take sramote ne bi mogel preživeti! Posebno tu ne, nekaj korakov od Tunike, ki mogoče stoji pred hišo in jih opazuje. Ne, nikoli! Z levico je krepkeje stisnil jezevko, z desnico pa segel v notranji žep kožuha in zgrabil za nož. Ko je najglasnejši stegnil roko po njegovi krinki, ga je tako udaril po njej, da mu je takoj omahnila. To jih je še bolj razdražilo.

»Ni naš! Ni naš!« so vpili. »Slečimo ga, slečimo!«

Stopili so bliže in se mu grozili z rokami in svojimi kričeče pobarvanimi obrazi. Tomaža pa je potegnil nož iz kožuha in zaklical: »Samo dotakne se me naj kateri!«

»A tako mišliš! Tudi mi imamo nože!« je vzklíknil tisti, ki ga je prej Tomaža udaril po roki, zgrabil za nož in se preril v ospredje. »Daj masko dol, ali pa...!«

»Nikoli!« je zakričal Tomaža in se pogljal proti našemljenemu staremu avstrijskemu žandarju. Nameril je nož naravnost proti njegovim prsim, kjer se je bleščala stara medalja.

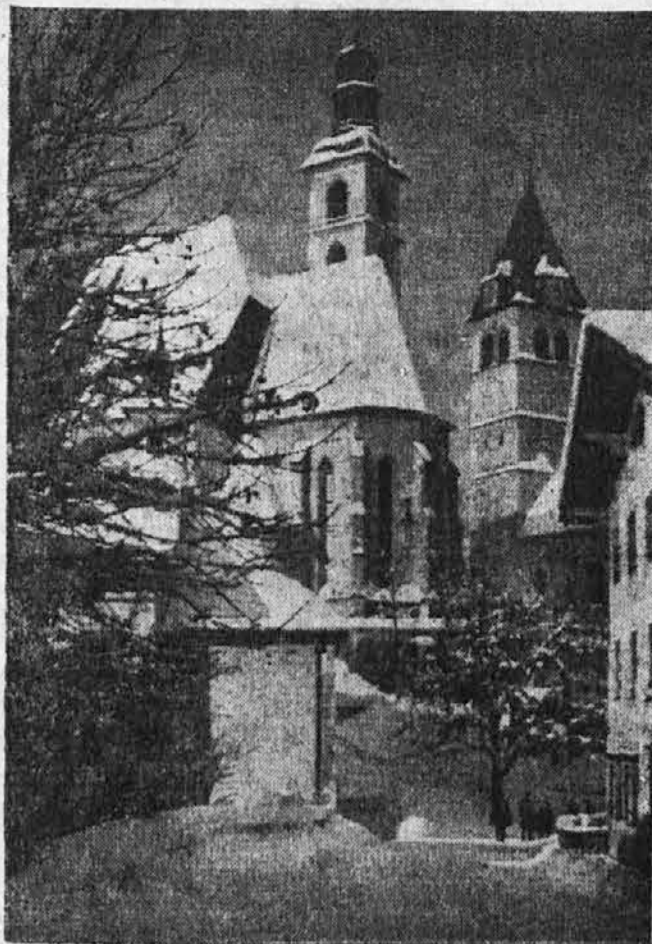
Toda nekdo je prestregel njegov zamah, roka mu je omahnila in še tisti trenutek ga je zaskelo nekje v plečih, takoj potem pa v prsih. Zatulil je, se pogljal še

za korak, toda maske so se umaknile, njemu pa je zmanjkalo tal in padel je sredi ceste v blato. Krinka mu je postala pretresna, pod njo ga je dušilo, z muko je dvignil roke in si jo potegnul z glave.

»Tomaža je! Sokov iz Tihonec!« je vzklíknil nekdo. »Glej ga, Naca, k Tuniki je prišel! Pa bo pomnil, kdaj je bil pri njej!«

Tomaža ni več razložil zadnjih besed. Dvignil se je in se oziral kot izgubljen okoli sebe. Vse naokoli je ležala gosta megla in skozi njo je prihajal nedoločen vonj po krapih in klobasah. Okoli njega pa so prežali nanj spačeni obrazi. Še nikoli ni videl takšnih. Ta je bil grši od onega. Tedaj ga je spet zaskelo v prsih. Pogljal se je naprej in zakričal s pojemajočim glasom: »Saj vam povem, kdo sem! Tomaža sem, Tomaža iz Tihonec! Nisem kurent, nisem pravi kurent, samo Tomaža sem! Poglejte me!«

Pa spet mu je zmanjkalo tal. Zgrudil se je. Okoli stoječi so se zganili. Nekateri so si sneli krinke, drugi so skozi nje strmeli v umirajočega kurenta. Pri Meškovi pa je zakričala Tunika in se odtrgala od plota. Tomaža je še nekajkrat segl v blato, kakor bi se skušal spet dvigniti, a naposled mu je roka ostala v blatu brez moči in negibna. Dva koraka od njega pa je ležala njegova krinka in se pošastno režala v megleni dan.

Cerkvica v zimi

Za ženo in dom

Beseda o kmeti delavski ženi

Danes, ko se toliko razpravlja o ženskem vprašanju, kot še nikoli, je prav, da tudi »Edinost« objavi nekaj misli o onih ženah, o katerih se najmanj razpravlja: to sta kmetka in delavska žena. Življenje, ki ga živijo te žene, je v mnogem drugače od življenja drugih žen. Njih težko življenje je dalo polno vprašanj, ki jih bo treba rešiti. Zalostno je, da se zato mnogi ne zmenijo in da gredo preko teh vprašanj; zategadelj je naša dolžnost, da jih razčistimo in rešimo tako, kot to zahteva interes kmeti-delavskega ženstva.

V naslednjem objavljamo razgovor našega sotrudnika z mlado učiteljico, katere imena na njeno željo ne objavljamo. So to misli, ki so plod dolgega razmišljanja, ki pa obenem dokazujejo, da se tudi mlajše učiteljice živo zanimajo za ta vprašanja.

»Današnji položaj kmeti in delavske žene je naravnost obupen,« mi je pričela govoriti učiteljica. »Težko materialno stanje kmetkega in delavskega doma je udarilo tudi ženo. Ne morem sicer trditi, da je bil njen položaj prej boljši, toda z ozirom, da živimo v dvajsetem stoletju, ko vse hitro napreduje, moramo priznati, da bi tega sodeč po položaju kmeti in delavske žene ne mogla potrditi za nobe-

no ceno. Žene gospodarsko močnejših slojev živijo vse drugače, kar je mogoče le v dvajsetem stoletju, ko jim je omogočeno udobno in brezskrbno življenje. Vprašanje je, če se to njihovo življenje sploh sme imenovati življenje.

Vse drugače je pri kmeti in delavski ženi, ki morata garati vse življenje in se pehati za kosček vsakdanjega kruha. Vidita le samo bedo, skrb, trpljenje in pri tem hrepenita po življenju, ki ga vidijo in slišijo o njem, a kot žene delajo, trpijo in skrbijo za dom, družino in rodno grudo. Stari kmeti materi je tuja beseda »užitik«. V delu in skrbeh osivi, a po plačilo za vse to — gre v nebesa! Ko bi vsaj tako slepo ne verovala v »gospode«. Vendar pa je tudi to razumljivo: neprestano garanje in skrbi jo izmučijo, uničijo zadovoljstvo in srečo, ki je ne pozna. Mož navadno ravna z njo neprijazno, ker mu v današnjih težkih dneh pač ni do prijaznosti. Človek pa že po naravi išče človeka, da se mu razkrije, izpove in iskajoč najde tolažbo. V topli in iskreni molitvi čestokrat najdejo kmeti in delavske žene uteho, da nosijo težko breme življenja. Če bi bil splošni položaj drugačen, bi bil tudi položaj kmeti in delavskih žen gotovo drugačen. Takrat bi gotovo tudi, sodeč po njihovem položaju, lahko

potrdila, da živimo v dvajsetem stoletju! Škoda, da mi tega ni mogoče reči sedaj, vendar upam, da bom lahko vsaj kmalu.

»Ali pa so tudi kakšni izven gospodarski vzroki, da ni položaj kmeti in delavskih žen boljši?« sem jo vprašal. »To je težko odgovoriti,« mi pravi. »Gotovo pa je, da tičijo v vzgoji, ker smernice, po katerih naj bi se kmeti in delavske žene vzgajale, ni dosedaj bilo. V kolikor pa je bilo izvršenih poskusov, so bili vsi negativni. Tu bi prišel v prvi vrsti v poštev dom, potem šola in organizacija.

a) Dom. Na žalost naši kmeti in delavski domovi ne morejo dati svojim otrokom prave ali boljše rečeno potrebne vzgoje, ker je nimata ne oče in ne mati. Toda kar človek nima sam, ne more drugim dati, kar pa ni njihova krivda, temveč onih, ki so jih vzgajali izven doma. Starši se sicer mnogokrat trudijo, da dajo svojim otrokom, zlasti še dečkom, čim več, toda to je vse premalo za sedanost, ki zahteva, da korakamo z dobo in napredkom vzporedno. Kljub temu, da današnji dom nudi več, kot je nudil nekdanj, kar moram pripisati njegovemu napredku. Vendar ta napredok ni tak, kot si želim in bi tudi moral biti, če bi bil boljši gospodarski položaj.

b) Šola. Dokler ni bila osnovna šola obvezna, jo je malokdo obiskoval, deklice pa še manj. Ta doba je sicer že daleč, toda posledice čutimo me učiteljice še danes. Zato se vpliv osnovne šole ni čutil pri vzgoji v taki meri, kot danes, ko je že mnogo boljše. Gospodinjstvo šolstvo pa je še tako slabo razvito, da ne more zadostiti času in dati mlad ženski rod, ki bi bil pionir v vzgoji kmeti in delavske žene. Treba je pravilno ureditev gospodinjstva šolstva, ki kliče po reorganizaciji, da bi dalo res tisto, kar se od njega zahteva. Tu bi morali merodajni faktorji pokazati več razumevanja kot so ga dosedaj.

c) Organizacija. Do nedavnega kmeti in delavske žene niso poznale organizacije, razen verskih, ki pa so več škodile kot pa koristile njihovi vzgoji. Sicer so bile verske organizacije ustanovljene z dobrim namenom, je pa čas in njihov razvoj zabil prvotni namen, da so postale le sredstvo nekim ljudem. V zadnjem času so se pričele v mali meri organizirati tudi kmeti in delavske žene, predvsem dekleta, delavske pa v nekoliko večji meri, ki naj izpolni pričakovanje, da bodo te organizacije dale kmeti in delavskemu ženstvu potrebno vzgojo. Te organizacije so dale tudi prvi tisk, ki naj bo pripomoček k dosegu vzgojnih ciljev.

Naj bi ta skromni razgovor bil začetek, da bi se začele kmeti in delavske žene same oglašati in povedati svoje misli, da bi se tako ugotovilo o tem tako perečem vprašanju mnenje in naziranje žen samih, kar bi bilo toplo pozdraviti.

Žene in dekleta! Novo leto je tu! Novo življenje je pred vami in ne zamudite ga. Oklenite se ga z ljubeznijo in bodite prepričane, da boste le tako mogle zadostiti zahtevam časa in naroda.

SKRBI ZA »EDINOST«!

Zima je tu

Težko je pozimi človeku, ki je sam. Toda mnogo težje je onemu, ki mora poleg sebe skrbeti za druge. Tak trpin je predsem kmečka gospodinja. Skrbeti mora za krave, neštivilne pujske in kokoši, poleg tega pa še za družino. Odrastlim in otrokom je treba vedno toplih nogavic, rokavic, perila in oblek, dovolj pokrivačev pri spanju, topla peč, topla in izdatna hrana. Moj Bog, koliko skrbi naenkrat! A najvažnejša skrb gospodinjice v tem času je, da si napravi točen pregled in proračun čez vse, kar je v hiši in kar se rabi za gospodinjstvo oziroma celotno gospodarstvo. Kmetu ne ugaja in tudi ni njegova navada, da bi pred novim pridelkom to in ono dokupoval (mnogokrat pa tudi ni denarja). Zato je treba sedaj preračunati, v kaki meri se sme kaj rabiti. Preračunaj, koliko krompirja približno smeš porabiti za svinje, koliko za družino, koliko bi ga hotela odločiti za seme. Če izgleda, da boš težko izhajala, nikar ga ne prodajaj, če se ti pa zdi, da ga imaš več nego ga boš rabila, nikar ne pritrčaj živini in ljudem. Baš radi tega je tak proračun silno važen. Čemu stradati, če ni treba, čemu razmetavati, če bo morda na pomlad manjkalo. Tak pregled napravi pri vsem, kar imaš v zalogi. Če vidiš, da imaš vsega v izobilju, pa zopet brez potrebe ne prodajaj, niti nepremišljeno ne razmetuj, ker pač ne moreš niti najmanj slutiti, kakšna bo prihodnja letina.

Ženska v naših pregovorih

Dolga njiva — huda gospodinja. Dekliški glas seže v deveto vas. Dobra žena, čedna kuhinja in pridna mačka so posebno potrebne pri vsaki hiši. Dekle pridna in čedna za oko, odvaga cekinčkov sto; nemarna in lepa, pa ni več vredna, ko — puhla repa.

Če je mati spaka, rada je tudi hči faka. Dekla se po gospodinjici vrže, ne gospodinja po dekli.

Če je pridna žena, je stava dobljena. Bolna je, delati ne more; godci zagodejo, plesat pa pojde.

Bótri se, dalje ko moreš — ženi se, bližje ko moreš.

Bolje je imeti hudo letino kakor hudo gospodinjico.

Ne stoji na zemlji dom, stoji na ženi. Doda gre svojo pot, a ženska v kot.

Ne snubi se nevesta za deklo, ampak za gospodinjico.

Ko ima žena perilo v čeburu in kruh v peči, ni ji treba veliko reči.

Ženi se tam, kjer boš imel klobuk obstiti kam.

Cenena igra za dolge zimske večere.

Izreži iz bolj trde lepenke 12 kolobarjev v velikosti dvodinarskega novca. Vsak jih dobi 6. Igralca postavita vsak po eden kolobar na mizo v razdalji 10—20 cm. Nato vzmeta namizne nože in pritiskata sedaj eden, nato drugi s konico noža na rob kolobarčka, da ta odskoči. Čigar kolobarček pokrije drugega, tistemu pripada obadva. Poskusite in zabavajte se boste.

Svet se je zamajal

CVETKO ZAGORSKI

Z dvajsetimi leti je Tone maturiral, z dvaindvajsetimi je obesil univerzo na klin in našel službo v neki trgovski pisarni, s triindvajsetimi se je poročil z uradnico, ki je imela trgovski tečaj in dvesto dinarjev plače. Čez nekaj mesecev je dobil moškega potomca. Ljudem se je zdelo, da bi moralo biti med zadnjima dogodkoma tudi leto dni presledka in so novega človeka sprejeli s pikrimi opazkami. Pa ljudje najdejo vsak dan novo snov za glodanje in so kmalu pozabili, koliko dni je bilo od Tonove poroke do otroka. Fant je dobro raščen, živ in nagajiv in je že v sedmem letu. Njegov oče je v tridesetem letu, majhen uradnik s tisočpetstopenedeset dinarji plače, meščan z dobrim imenom in položajem, ki mu dovoljuje, da do četrti na osem človeka dostojno brez skrbi smrči, potem vstane in žena mu od vseh strani streže — vse njegove muhe že pozna in ni ji treba več reči, naj dpoži nogavice in srajco na posteljo in druge take reči. Anton — odkar se je ustalil, ni več Tona, ampak Anton — Anton odide v službo, se vrne domov, poobeduje, posedi molče in uživa svoj položaj v svojem stanovanju in sredi svoje družine, kjer je on gospodar. Ob dveh se vrne v službo, ob šestih domov, povečerja, prebere svoj dnevnik... Kratko in malo: mož je ustaljen, samostojen in ima položaj.

Nobena reč ni Antona razburjala preko zdrave mere. Ne vojna v Španiji, ne volitve, še nogometne tekme in kvartanje ne — sam ni nikdar vrgel kart, le gledal

je izza stola igralce pri »Črnem biku«, kjer so stregle lepe natakarike, ki se pa tudi zanje ni zmenil. Kratko in malo: mož je živ in umerjeno in solidno, pazil je na živce in dobro ime ter pričakovati je bilo, da mu bo kmalu zrasel trebuš in da bo dosegel visoko starost...

Lepega dne pa je preko dežele zavalovalo, dnevniki so lajali, kolporterji kričali, mladina je pričakovala nečesa novega, odrasli so zmajevali z glavami. Še Antona, umerjenega in solidnega uradnika s položajem in družino, se je prijelo. Ni našel več miru. Nemirno je prebral na poti v službo jutranje liste, ki so bili nalepljeni pred uredništvu, prisluškoval ljudem na cesti in pazno sledil nemirnim kretinjam in tihim razgovorom predstojnikov. Še v kavarno je krenil, ko je bila napetost na višku. Zdelo se mu je, da tuji listi poročajo bolj zanesljivo in točno o dogodkih v velikem svetu, kjer se odloča njegova — Antonova usoda. Usoda njegovega mirnega, urejenega, solidnega življenja, usoda njegovega majhnega položaja v družbi, njegove družine, njegovega dnevnega urnika... Žena ga je spraševala, kaj misli on o dogodkih v svetu. Anton se je kazal mirnega in je dal razumeti, da se noče vtikati v te stvari in da hoče živeti kakor doslej. Žena pa je vedela, da z njim ni nekaj v redu. Čutila in vedela je, da se Antonov ustaljeni in solidni življenjski sad nekam maje in se je bala zanj. Podvomila je celo v njegovo zvestobo in jokala nad razbitim družinskim življenjem, ki ga je videla v domiš-

ljiji pred seboj. Ni vedela, kakšna velika skrb grize moža, ki je postavljen pred odločitve: kako ohraniti kar ima: tisočpetstopenedeset dinarjev na mesec, dobro ime, urejeno življenje, tisto malo udobnosti, ki mu jih dopušča tisočpetstopenedeset dinarjev, predvsem pa ohraniti mir, mir...

Tisti dan je odšel Anton deset minut prej kakor običajno z doma. Žena je zaskrbljeno gledala za njim, ko je nemirno hitel v drugo smer kakor običajno. Potem se je vrgla na posteljo in bridko zajokala, kajti prepričana je bila, da hodi njen zakonski mož k ljubici.

Srce je zastalo Antonu pred časopisno desko. Presodil je, da je prišla kriza do viška in da bo vsak čas padla kocka. Kaj, vsak čas! V jutranjih listih so že dvanajst ur stara poročila! In v dvanajstih urah se danes že lahko pol Evrope prekucne! Hitel je v urad in spraševal znanca, če ve do kaj novega. Vsak je vedel več ko Anton. O, da si ni nabavil radija na obroke, čeprav bi to ne bilo v skladu s solidnostjo! Vsak trenutek je bil Anton trdneje prepričan, da je vojna neizbežna. Na obrazih mladine in starcev je to bral. Ko je opoldne prišel iz urada, je povedal ženi.

»Brez strahu,« ji je dejal. »Nič še ni gotovega. Verjetno je, da se bodo še premislili. Vendar pa je treba biti pripravljen.« Pospravil je svoje predale. Metal na tla nepotrebne papirje in take, ki bi lahko vzbudili kak sum. Nikdar ni imel nič na vesti, toda v vojni je hitro kaj preveč. Zažgal je odvržene papirje in povezoval svoje stvari. Isto je ukazal ženi, ki se je z vnelo vrgla na predale.

»Saj se tako ne mudi,« ji je on dejal in se skušal nasmehovati. Pa se mu ni posrečilo. In oba sta molčala in vsa nemirna pospravljala.

Zvečer je prihitel Anton razburjen domov. Žena se je prestrašila.

»Vojna je tu,« je dejal. Videlo se je, kako se zadržuje, pa je s tem vplival v ženo le še večji strah. »Ne bi bilo prav, če bi še naprej skrival. Pomeniti se morava...« Samo pobrskala sta po krožniku in s sočutjem gledala otroka, ki je s tekom jedel in ni slutil, kaj se dogaja v svetu in kako skuša grozna sila razbiti ta red. Pozno sta šla zakonca spat in še v postelji sta dolgo govorila. Tako sta sklenila: ona in otrok odideta zjutraj na deželo k sorodnikom, on pa pride čimprej za njima. Saj v vojske ga ne bodo poklicali, to je že njegova skrb.

Zjutraj sta oba zakonca na kolodvoru jokala. Pred njima je stala negotova bodočnost, morda ločitev za vedno, konec vsega, kar je zdaj sestavljalo življenje, konec urejenega in solidnega življenja, položaj in dobro ime bo vzel vrag.

Dopoldne je Anton bral v listih in znanici, ki so imeli radio, so tudi povedali, da je v velikem svetu dosežen sporazum. Vojne ne bo! Završalo je po mestu, ljudje so se razgibali in se smejali in se še vprašali niso, za kakšno ceno bo vojne. Vojne ne bo!

Ko se je Anton vračal iz pisarne, so ga znanci zbadali, češ, če je postal ženo na varno, če je pospravil vse predale in povezal stvari. Popoldne so vedeli to vsi v pisarni, zvečer se je vse mesto smejalo. Anton je pisal ženi, naj se še ne vrne, da bodo ljudje verjeli, da je šla na počitnice. Toda vrnila se je še isti večer in se mu vsa srečna vrgla v naročje. Anton se je smehljal in malo sram ga je bilo.

Zdaj je že spet v starem tiru, le prav po malomeščansko ga je včasih še malo sram. No, pa tudi to bo minilo.

Kako nasolimo meso

Vse lepše kose svinskega mesa kmečka gospodinja nasoli. Za približno 50 kg mesa je treba 2 in pol kilograma soli, 5 dkg soli in 5 dkg sladkorja. S tem se meso, ki mora biti popolnoma shinjeno, dobro nadrgne, potem pa zloži v velik čeber. Večje kose je treba zatlačiti z manjšimi, da ni lukenj vmes. Med posameznimi kosi se se potresa sol, poper, brinjeve jagode in limonova lupinica. To je pa seveda stvar okusa. Po vrhu meso še malo posoli, ga pokrije z deskami in obteži s kamenjem. Ko vidiš, da se prične tvoriti slanica, moraš meso dnevno, ali vsaj vsak drugi dan prelupati, oprati v slanici in nato s to slanico zopet preliti. Tako postopaj 10-14 dni. Predno ga daš v dim, ga dobro obriši in na zraku posuši. V kuhinji ga dimi 8-10 dni, v pravilni prekajevalnici pa samo 1-2 dni.

KUHINJA

Cesarski puding. Zreži prav drobno 7 dkg mandeljnov, 7 dkg jih pa zreži po dolgem kot rezance, potem obrubaj dvema žemljama skorjo in ju namoči v mleko. Vmesaj do rahlega 14 dkg presnega masla, primešaj ožeti zemlji 6 rumenjakov, drobno zrezane mandeljne, limonovega ali pomarančnega sladkorja, 14 dkg navadnega sladkorja, iz 5 beljakov trdi sneg in po dolgem zrezane mandeljne, deni v pomazan in z drobtinami potresen model ter na sopari skuhaj ali peci. Ko je puding pečen in kuhan, ga stresi v skledo in polij s šodojem.

Minestra juha. V kozico deni 2 žlici presnega masla ali kake dobre masti, lahko tudi od pečenke. V isti zarumeni nekoliko drobno zrezane čebule, prideni še drobno sesekane zelene peteršilja in eno veliko ali dve majhni glavici na rezance zrezanega poparjenega ohrovtu. Ko si malo premešala, prideni še četrtilitra opranega riza ter zalij z 2 in pol litra juhe. Dodaš lahko tudi teletčji priželje, drobovino od piščancev, ostanke od pečenke ali klobase, kar pa na rezance zreži. To naj vre še pol ure; potem deni juho na mizo.

Parjena kokoš. Osnaženo ter dobro sprano, če mogoče malo uležano kokoš podrgni od zunaj in znotraj s soljo in stolčenim majeronom ter jo pretakni prav gosto s slanino. Potem jo daj v kozico, prideni kosček presnega masla in nekaj kolesčkov čebule. Nato jo dobro pokrij ter tako pari toliko časa, da se precej zmehča. Potem jo deni v pečico, da se speče do dobrega, in jo polivaj s smetano, da lepo zarumeni. Nazadnje poberi preobilno masčobo in prilij malo juhe. Kokoš razreži in oblij s sokom.

Praktični nasvet

Pobeljene stene, ki so se zapraskale in zamazale, očistiš s starim svilenim papirjem. Naveži ga na omelo ali ga stisni v kepo in nalahno drgni z njo po umazani steni. Neverjetno je, kako tako čiščenje pobere vso nesnago, navadno bolje kakor krpa, ki je preostra.

Volnene obleke, ki niso zelo umazane, lahko opereš brez mila v topli vodi, kateri si primešala par nastrganih sivih krompirjev.

Da se usnje zimskih čevljev zmehča, ga tanko namažemo z ricinovim oljem, pustimo nekaj časa na vato obrišemo. Potem ponovno namažemo z ricinovim, potplate pa prepleškamo z lanenim oljem. Gornjega usnja ne smemo mazati z lanenim oljem, ker bi sicer popokalo.

Prekajeno meso hranimo z uspehom, ako vsak kos posebej namažemo z mastjo, ga pustimo, da se mast vpije, potem obrišemo odvisno masčobo in kose zavijemo v papir. Ko smo to opravili, natresemo v škrinjo ali zaboj, ki nima nikakih špranj, na debelo presejanega bukovega pepela. Nato zložimo v papir zavite kose drug poleg drugega v zaboj, a med nje, kjer je kaj prostora, natresemo tudi pepel. Prav tako pokrijemo še povrhu meso s plastjo pepela, a na pepel pridejo zopet kosi mesa, dokler ni zaboj poln. Na vrhu mora biti posebno visoka plast pepela. Potem zaboj pokrijemo s pokrovom in ga zabijemo. Na ta način neprodušno spravljeno suho meso se ne pokvari in ostane sočno.

HUMOR

Resnična

Gradčan prijatelju: »Kje si prebil božič?«

»V Ljubljani.«

»Ali si imel težave z jezikom?«

»Jaz ne, ampak Ljubljancani!«

Častljivost.

»Tvoj oče izgleda tako častljiv v svojih sivih lasih.«

»Ne da? In pri tem mi vedno očita, da sem jih jaz kriv.«

Kača.

»Očka, daj mi dinar, grem tisto veliko kafe gledat.«

»Nič ne dobiš. Tu imaš povečevalno steklo, pa si poglej gosenco.«

Se ena profesorska.

Gospod profesor se vrne pozno zvečer s predavanja. Priže svečo in se sleče. Toda pri tem je še ves zamišljen v predavanje, da položi mesto sebe svečo v posteljo, sebe pa upihne.

Dopisi „Edinosti“

Učitelji krškega sreza na poskusni šoli v Ljubljani

Ljubljana, dne 23. decembra.

Ponedeljek, dne 19. t. m. je hospitiralo učiteljsko krškega sreza JUU pod vodstvom svojega predsednika g. Horvata, šolskega upravitelja iz Krškega, na bežigrjski poskusni šoli v Ljubljani. Zanimanje za novodobni pouk je bilo precejšno, saj se je odzvalo povabilu lepo število članstva, ki se ni strahlo ne materijelnih žrtvev, ne silnega miraza, kakršen je bil ta dan v Ljubljani.

Pod vodstvom didaktičnega vodje g. prof. Radolfa Kobliča si je učiteljsko ogledalo vse številne in elegantne prostore moderne sodobne šolske stavbe ter slednjic hospitiralo v I., II. in IV. oddelku ljudske šole. Tu je slednjic živo zajelo novodobna stremjenja šolskega dela ter videlo podoben učne enote, ki je bila podrejena vzgoji otroka.

Zlasti v drugem oddelku je bilo zaznati izsek, katerega otrok doživlja na tleh domačije, in ga v šoli po opazovalnih nalogah, ki jih je imel kot domačo zaposlitev vnovič doživlja ter po debati v zajednici bogatejše sprejema v svojo zavest. Otroci so bili spontano produktivno aktivni, razgibani, veseli, obrazovna dobrina primerno izbrana. Učiteljica g. Ljubejeva pa je bila pri svojem delu — svobodna, kar pomenja, da ni bila vključena v urnik, ki mora žal še vedno viseti nad pedagoškimi učitelji, kakor Damoklejev meč. Vidi se, da učiteljsko bežigrjske poskusne šole upošteva pri svojem šolskem delu vsa najvažnejša pedagoška načela, zato so tudi uspehi na višku. Otroka ne gleda kot miniaturo odraslega človeka, marveč kot bitje s popolnoma svojevrstno telesno in duševno strukturo. Zato se tudi pogloblja v njegovo duševnost, ne dela mu sil. Otroci se nauči doma vse igranje, ne da bi se zavedal, da je prav za prav v globokem študiju nazornega ali zgodovinskega pouka. Ni potem čuda, da otrok rad in z največjim veseljem prihaja v šolo, ki mu je priročno estetično in udobna v učilnici meada več kakor drugi dom.

Tudi v I. oddelku je bil pouk nadvse zanimiv in živahen. Vidi se, da je ga učiteljica doma v otroški duši. Lajk bi dejal, da to ni pouk, to je igračkanje. Vendar pa je to »igračkanje« popolnoma psihološko utemeljeno: otroci so se igrali, ne da bi vedeli, da se učijo!

Razrednik IV. oddelka g. Pahor nam je na uprav mojrski način prikazal kako je podajati otrokom zgodovino. Vedeti je namreč, da ljudskošolska zgodovina ne sme biti pušta, opisovalna in šablonska, saj je otrok v svojem načinu gledanja in doživljanja usmerjen nazorno in konkretno. Zavedajoč se tega načela je g. Pahor nazorno prikazal čas s posebnim zgodovinskim trakom, zgodovinske osebe zu pustil naslikati, situacijo zgodovinskega dogodka je krajeno ponazoril s skico, stavil primerne vprašanja. Otroci so sami sklepali in napravljali zaključke ter se pri tem po svojem lastnem prevdaru navdusevali za zgodovinsko osebnost, ki je zedinila vse Jugoslovane v borbo proti sovragom (Lju devit Posavski). Ze same simpatije otrok do jugoslovenske zgodovinske osebnosti izpričujejo, da je bil pouk na pravi poti. Zal, da je primanjkovalo časa, da bi tudi videli, kako se pouk iz zgodovine tudi utrjuje, kar pa nam je g. Pahor obrazložil na konferenci, ki je sledila hospitaciji.

Obrazovno delo na bežigrjski poskusni šoli je nedvomno na višku, saj odgovarja vsem zahtevam moderne pedagogike. Pred časom sem hospitiral na poskusnih šolah na Dunaju, Bratislavi, Zlinu, Brnu, Pragi in Berlinu, a reči moram, da prav nič ne zaostaja za njimi. Morda v marsičem še nadkriljuje, na kar smo lahko ponosni vsi Slovenci!

Zeleti bi bilo, da bi dobila šola večje podpore, učiteljsvo pa večje plače, ki bi jo zaslužilo povsem upravičeno, da bi nemoteno posvetilo vse svoje sile proučviti in napredku prve slovenske poskusne ljudske šole.

R. B.

Obmejnim sosedom — rodoljubom!

Novoletno voščilo s Kozjaka

Ze to pravkar preminulo, prvo leto izhajanja »Edinosti« je ob celi naši meji pokazalo, kako nujno potreben je posebno za nas vse list, kakor je mariborska »Edinost«. To, novo leto pa bo zlasti za naše obmejno ozemlje v vsakem oziru leto še večjih preiskusenj, ki nas že zdaj rásno opominjajo, da nam je treba misliti na zvestega narodnega kažipota, na svetovalca v našem gospodarstvu in orača v posebnosti kulturnega življenja ob meji. Lepo bi sicer bilo, če bi mogli biti vsi edini v vsem svojem mišljenju. Toda to naj bo naša pobožna želja. Vendar pa nas mora preko vsega kar nas sicer loči v edinosti družiti z »Edinostjo: naša državna in narodna zavest!

Zato bi to leto ne smelo biti na celem našem obmejnem ozemlju niti ene narodne hiše, ki ne bi bila naročena na »Edinost«, oziroma kjer bi se redno vsak teden ne brala »Edinost«. Posebna dolžnost vseh narodnih voditeljev ob meji naj bo, da skrbijo za poseben sklad, iz katerega naj bi se črpala naročnina za vse tiste, ki si ne morejo odtrgati niti nizke naročnine za »Edinost«. Da je tudi še ta požrtvovalnost mogoča, to so nam pokazale letošnje božičnice ob naši meji, posebno pa ona pri Sv. Duhu na Ostrem vrhu. Kaj vse zmore en sam človek, če hoče in če je res narodno zaveden!

Se eno novoletno voščilo za celo naše obmejno ozemlje: Skrbimo to leto vsaj za temelje narodnih postojank v vsakem večjem izletnem kraju! Naši bodoči planinski domi, smučarske postojanke, letovišča (tudi ona v dolinah) naj postanejo naši novi obmejni Narodni domi!

Na nas vseh je, da bo »Edinost« to leto lahko nadomeščala vse druge liste tam, kjer so iz gmotnih ozirov navezani samo na en list.

Murska sobota

Otvoritvena predstava v »Grajskem kinu«. Z neverjetno naglico so se izvršila v Gradu vsa dela za moderno kino-dvorano — in tako bo že na Novega leta dan zaželjena otvoritvena predstava, ki ne zanima samo Sobočanov, temveč tudi mnoge druge okoličane, kajti kino je nekaterim v zimskih mesecih edino razvedrilo. Za otvoritveno predstavo se bo predvajal znani film »Ana Favetti«, ki vzbuja zaradi svojega zimskega »nastrotjenja« času primerno zanimanje. — Izgleda, da tudi kino Dittrich ne bo šel tako kmalu v »penzijo«, zato bosta v Soboti trenutno kar dva zvočna kina.

Sokolsko društvo bo priredilo v Sokolskem domu tradicionalni Silvestrov večer z dopolnočnim peštrim programom. Igra varaždinski vojni »Jazz«.

Celje

Računski zaključek mestne občine celjske za poslovno leto 1937/38, ki je bil te dni predložen mestnemu svetu v odobritev, izkazuje aktiva v višini 36.887.392 dinarjev, pasiva pa 16.750.498 dinarjev, tako da znaša čisto premoženje občine 19.136.894 dinarjev. Vsi dohodki mestnega gospodarstva, so znašali 8.951.900 dinarjev, proračun pa je predvideval le 8.099.817 dinarjev, tako da je imela občina za 887.875 dinarjev več dohodkov kot predvideno.

V Romuniji so prepovedali običaj božičnih drevesc. Mesto drevesca vidimo tu zvezdo pred narodnim gledališčem v Bukarešti. Pri skrinjah stojijo člani organizacije, ki zbirajo za revno deco.

niso vzeli po nikakim pogojem kot plačilno sredstvo.

Iz Abesinije se je ta denar razširil na Tunis in Tripolis in narabski trgovci so ga prenesli na Madagaskar. Njegova pot je vodila preko Rdečega morja v Jemen in dalje v Perzijo. — S časom pa je postal te vrste denar zelo redek in l. 1854. ni več veljal kot plačilno sredstvo v tej državi, pač pa so še dalje kovali za inozemstvo.

L. 1867 je poslala Anglija v Abesinijo vojaško ekspedicijo, da reši nekaj Angležev, ki jih je ujel abesinski cesar Theodor. Zato so rabili tolarje Marije Terezije, ki so jih naročili v Avstriji, kjer pa že niso bili več v obtoku ter so jih morali v ta namen šele kovati. Septembra tega leta je odšel parnik s 50-imi sodčki tolarjev v Aleksandrijo. Prav tako je Avstrija kovala tolarje za ekspedicijo Gordon in za vojaške ekspedicije Italije v Tripolisu in Abisiniji l. 1896.

Časi so se spreminjali in tolarji Marije Terezije so bili l. 1886 v Tunisu in Alžiru spravljeni iz prometa in dve leti kasneje tudi v Egiptu. — V letih 1914—1918 Avstrija ni kovala tolarjev Marije Terezije. Po sklenjenih mirovnih pogodbah je Avstrija začela spet kovati tolarje ter je znašal l. 1925 dobiček od izvoza 44.000 funtov šterlingov. L. 1927 je bilo kovanih 15 milijonov tolarjev, vendar je bil konec tega kovanja blizu Dežele in države, ki so imele tolarje Marije Terezije kot plačilno sredstvo, so začele uvajati svoj denar. Povsod se je začela borba proti tolarjem in celo v Abesiniji je bil izdan denar carja Manelika in Hajle Selassija.

Vsega onega, kar je bilo na tolarjih Marije Terezije natisnjeneza, ni več: izginila je Avstro-ogrška, Češka je republika, burgunsko vojvodstvo in grofija tirolska sta še samo imeni, vendar v oddaljenih deželah Afrike in Azije še vedno krožijo tolarji Marije Terezije kot dokaz in ostanek — zgodovine.

Nekaj o ricinovem olju

Rastlino Ricinus communis so poznali že stari narodi, kajti posebno Egipčani so se mnogo bavili z njo, kar je razvidno iz papirusov, ki so jih l. 1862 našli v nekem

Zanimivo štivo

Nekaj o tolarjih Marije Terezije

Skoro ga ni človeka med nami, ki ne bi poznal tega denarja vsaj po imenu, kajti tolarji Marije Terezije so še danes, posebno med našim kmečkim prebivalstvom, ime, ki še nikakor ni šlo v pozabo. Ali ravno tako, kakor jih je malo, ki niso slišali o teh slovutih tolarjih, prav tako malo je onih, ki so te tolarje videli. Bil je to denar, na čigar eni strani je bila podoba, doprsna slika odločne ženske močnega oprsja, a na drugi strani je bil dvo-glavi avstrijski orel z grbom Habsburžanov. Napis je glasil takole: M. Theresia D. G. R. Imp. Hu. Bo. Reg. Archid., Aust. Dux. Burg. Co. Tyr. 1780. V prestavi bi se glasil ta napis tako-le: Marija Terezija, po božji milosti rimska cesarica, kraljica Ogrske in Češke, nadvojvodinja avstrijska, vojvodinja burgundska, grofica tirolska 1780.

Tolarje Marije Terezije so izdelovali do l. 1932. s prvotno sliko v Avstriji, kajti še do nedavnega so bili v prometu v Levanti in v bližnjem vzhodu ter v Abesiniji, kjer so imeli domačini v ta denar neomajno zaupanje. Zanimivo je, da so te tolarje prenesli avstrijski jezuiti koncem 18. stoletja v Abesinijo, kamor so šli oznanjevati krščansko vero. Toliko se je denar tamkaj priljubil, da so si morali vsi, ki so hodili v Abesinijo po pošlih, oskrbeti to vrsto denarja, kajti drugih vrst denarja domačini niso hoteli sprejemati. Pristnost tolarjev so domačini preizkušali na prav različne načine; tako so na primer šteli perle, ki jih je imela cesarica okoli vratu in če število ni bilo točno, takega tolarja

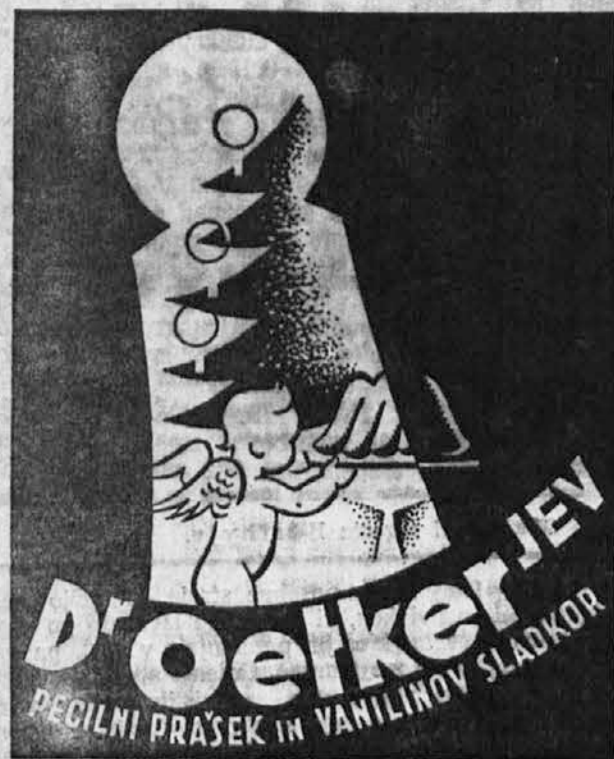
Slika z vseameriškega kongresa v Limi. Predsednik Peraja Oskar Benavides pri otvoritvenem pozdravnem govoru.

Izdolovanje likerjev, dezertnih vin in sirupov, žganjarna

Jakob Perhavec, Maribor

Gosposka ulica 9

Telefon 25-80

Rum, konjak, slivovka, brinjevec, droženka,
in krekovača. — Specialiteta: Grenčak in
Na debelo vermut Na drobno**Mali oglasi**

beseda 0-55 din,
dopisovanje po
1-50 din; inse-
ratni davek do
40 besed 1- din,
nad 40 besed
2- din; Za širi-
rana pisma se
plača 10- din.
Za odgovor
je priložiti 3-
din v znamkah

2500 Din rabite,

da zaslužite 1000 Din
mesečno doma.

Dopise:

„Anos“ Maribor

Orožnova 6

Priložite znamko!

Obilo sreče v novem letu!

BANČNA POSLOVALNICA

BEZJAK

Maribor, Gosposka ulica 25

Glavna kolektura drž. raz. loterije

Šiviljamraznovrstno svilo p o c e n i p o
8, 10, 12 din meter

se priporoča pri

I. Trpin-u

Maribor, Vetrinjska ul. 15

Sachsenwerk Olympia-Radio s kino skalo
Radio Maribor **Višek radio-tehnike**
Maribor, Glavni trg 1 Tel. 26-48

FOX PASTA

Kvalitetno čitilo za čevlje in
usnje iz najfinjših voskov in
originalnega francoskega bal-
zam terpentina

Zahtevajte in uporabljajte samo FOX-kremo
Dobl se v vsaki boljši trgovini

Oglasi v „Edinosti“ posredujejo med mestom in deželo

Ves svet uporablja
MALI CONTINENTAL

MARIBOR
Vetrinjska 30 Telefon 24-34

IVAN LEGAT

LJUBLJANA
Prešernova 44 Tel. 26-36**Kupujte**pri trdkah ki
oglašujejo v „EDINOSTI“!Zamenjava nepremičnin med po-
sestniki v Nemčiji in Jugoslaviji!

obzrite se na

TRIGLAV realitetni biroMARIBOR, Aleksandrova 12
Telefon 25-34

Legalni prenos imovine

raznih blokiranih dobroimetij, vrednostnih papirjev, itd.

iz Nemčije v Jugoslavijo!

Prijavite se (samo jugoslov. državljani) nemudoma na

EKONOMIST D. Z O. Z. MARIBOR Aleksandrova c. 12
TELEFON 25-34Financiranje in naložbo kapitala
obavi strokovno in uspešno

ekonomsko-komercijalni biro

MARIBORSKA TISKARNA D. D.

VODILNO TISKARSKO PODJETJE SEVERNE SLOVENIJE
POSTREŽENO HITRO, DOBRO IN PO NIZKIH CENAH

TELEFON 25-67, 25-68, 25-69

MARIBOR
KOPALIŠKA ULICA 6